

תורה אור • פרשת וארא • מאמר 4

לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם

”לכן אמור לבני ישראל: אני ה'”

יציאת מצרים מתרחשת מדי יום בתוך הנפש: אור ה', המובן בשכל, מוחזק ”בגלות” בגלל ענייני העולם במצר שבין המוח ללב, והוא ”נולד” בלב באמצעות שמחה וקול התורה. התורה שבכתב קוראת לאור לצאת; התורה שבעל פה, ”הארץ הטובה והרחבה”, מאחדת את האדם בשלמות עם דבר ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/4

הנקודה

יציאת מצרים מתרחשת מדי יום בתוך הנפש: אור ה', המוכן בשכל, מוחזק "בגלות" בגלל ענייני העולם במצר שבין המוח ללב, והוא "נולד" בלב באמצעות שמחה וקול התורה. התורה שבכתב קוראת לאור לצאת; התורה שבעל פה, "הארץ הטובה והרחבה", מאחדת את האדם בשלמות עם דבר ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע יש להזכיר את יציאת מצרים גם כלילה? מפני שהיא מתרחשת מדי יום בנפש. "אהבה בתענוגים" למטה היא שמחת הנפש בה', הנולדת מבינה, "אם הבנים שמחה". שמחה זו צריכה לעלות על כל התענוגים שבגני עדן, שמקבלים רק את זיו שמו, שכן בתורה ובמצוות ה' עצמו נוכח. אבל שמחה היא גילוי: כל עוד אור ה' נשאר במוח, הוא כמו ילד ברחם. מה שמונע את לידתו בלב הוא מצרים הפנימית, ה"מצר" שבגרון, שבו תענוגות העולם וענייניו חוצצים בין הלב למוח. גלות היא עיבור וגאולה היא לידה: הכאב על המכשולים הללו הוא חבלי הלידה, והשמחה ממיסה אותם, כשם שהאור מסלק את החושך. הדרך החוצה היא קול התורה, "קול יעקב", ש"קורא" לאור אל תוך הלב. מעבר לכך נמצאת "הארץ", התורה שבעל פה, שדכריה צומחים מתוך הבנתה ובה דברי ה' נמצאים בפיו של האדם. מכיוון שיום של עיסוקים מושך את הלב להסתר, יש לעורר את האהבה מחדש בכוקר ובערב.

מבנה

1	מדוע מזכירים את יציאת מצרים ביום וכלילה	11
מדוע צריך להזכיר את הנס הזה בכוקר ובערב? מפני שמצרים וישראל קיימות למעלה וגם בתוך הנפש, ויציאת מצרים מתרחשת מדי יום בעבודת האדם.		
2	שמחה הנולדת מהתבוננות	3-21
"אהבה בתענוגים" למטה היא שמחת הנפש בה', הנולדת מבינה; עליה לעלות על כל התענוגים שבגני עדן. שמו הוא מלכותו, שבאמצעותה הוא מתייחס לעולמות כמלך.		
3	ה' עצמו במצוות	6-41
גני עדן וכל ההיסטוריה אינם אלא זיו שמו, אך בתורה ובמצוות מתלבש הקדוש ברוך הוא עצמו; כשהדבר נקלט בלב, מתעוררת שמחה שלעומתה כל העולמות אינם נחשבים.		
4	שמחה כלילה	71
שמחה היא גילוי: אור שנותר במוח הוא כמו עיבור; כאשר הרגשות נולדים בלב, בינה נעשית "אם הבנים שמחה".		
5	המצר וחבלי הלידה	12-81
מצרים הפנימית היא הגרון, שבו תענוגות העולם חוסמים את המעבר מהמוח ללב. גלות היא עיבור וגאולה היא לידה; הכאב על המכשולים הוא חבלי הלידה, והשמחה ממיסה אותם.		
6	קול התורה מביא את יציאת מצרים	15-131
הקול, הנוצר בגרון, מחבר בין המוח ללב; קריאת התורה שבכתב "קוראת" לאור ה' לצאת, וזהו "אני הוי", והוצאתי אתכם".		

התכלית היא הארץ, התורה שבעל פה. האותיות המדויקות של התורה שבכתב רק רומזות לחכמה העליונה; בתורה שבעל פה ההבנה עצמה מתלבשת ומוסיפה להתפתח, כמו עור הצבי הגדל יחד עם בשרו.

קריאת התורה שבכתב קוראת לאור, אך נשארת נפרדת ממנו; בתורה שבעל פה שכלו של האדם מתאחד עם שכלו של ה', ונוצרת דירה בתחתונים אמיתית, וירידתה אל ההלכה הגשמית מגלה את הרצון העליון יותר מכול.

הכול תלוי בלב, ולכן יש לעורר אהבה בתפילה ולחדש אותה בערב, לאחר יום של עיסוקים, ואז להמשיך אותה בלימוד התורה שבכתב ובתורה שבעל פה עד שתהיה "הוי" אלקיך".

מו ש ג י ם

המצר שבגרונ (מצר הגרון) מצר הגרון	שמחה שמחה
מצרים הפנימית: המעבר שבין המוח ללב, שבו תענוגות העולם וענייניו משמשים כמסכים ומונעים ממה שהמוח מבין להיות מורגש בלב.	גילוי: האור פורץ מהמוח אל הלב. השמחה ממיסה את המכשולים מעצמה, כשם שהאור מסלק את החושך.
עיבור ולידה עיבור ולידה	התורה שבכתב והתורה שבעל פה תורה שבכתב ותורה שבעל פה
אור המוחזק במוח בלבד הוא "עיבור"; גילוי בלב כרגש ושמחה הוא "לידה". גם הגלות והגאולה פועלות באותו דפוס.	התורה שבכתב, החכמה העליונה, רק רומזת לאור ו"קוראת" לו; התורה שבעל פה, החכמה התחתונה, מלבישה את ההבנה עצמה ומאחדת את האדם עם דברי ה'.
שמו שמו	הוי' ואלקים הוי' ואלקים
מלכותו של ה', השכינה, שבאמצעותה הוא מתייחס לעולמות; גני עדן מקבלים רק את זיו השכינה, ואילו ה' עצמו נוכח בתורה ובמצוות.	אלקים הוא ההסתר והצמצום שאליהם מושכת מעורבות בענייני העולם את הלב; הוי' הוא הגילוי שמתחולל באמצעות האהבה וקול התורה.

קטע 1 • 11

מדוע מזכירים את יציאת מצרים ביום ובלילה

1 לכן אמר לבני ישראל¹ אני ה' והוצאתי אתכם. הנה ארז"ל מזכירין יציאת מצרים כלילות. פ"י גם כלילות.^{3,4} ולהבין מה נשתנה נס יצ"מ מכל הנסים שלא הוזהרנו עליהם להזכירם כל כך.

"לכן אמור לבני ישראל: אני ה', ואני אוציא אתכם". והנה אמרו חז"ל: "מזכירים את יציאת מצרים כלילות", כלומר, גם כלילות. ויש להבין מה מיוחד את נס יציאת מצרים מכל שאר הנסים, שלא נצטוונו להזכירם בתדירות כזאת.

המאמר פותח בדברי ה' למשה בפרשת וארא, שבהם "והוצאתי אתכם" הוא הראשון מביטויי הגאולה ממצרים. לאחר מכן הוא מביא את קביעת המשנה שיש להזכיר את יציאת מצרים גם כלילה ולא רק ביום, ושואל מדוע דווקא נס זה, מכל הנסים שנעשו לישראל, צריך להיזכר בתדירות כה רבה.

אך הנה בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע בכל יום⁵ בבקר ובערב כאלו הוא עת יצ"מ.

אולם, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו בכל יום, בבוקר ובערב, כאילו זו שעת יציאת מצרים.

התשובה נפתחת בדבר תורה קשור: בכל דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יוצא ממצרים, והמאמר מחיל זאת על כל יום, בבוקר ובערב. אם יציאת מצרים מתרחשת אצל האדם מדי יום, הרי שהזכרתה פעמיים ביום אינה רק זיכרון של נס שאירע בעבר.

והענין כי הנה נודע שיש זלעז"ז. ולעומת מצרים דקליפה יש מצרים בקדושה.⁶ וכשם שיש מצרים למטה כך יש למעלה ברוחניות.

הענין הוא, כידוע, שיש "זה לעומת זה". כנגד מצרים של הקליפה יש מצרים שבקדושה; וכשם שיש מצרים למטה, כך יש מצרים למעלה, בתחום הרוחני.

תורת החסידות מלמדת שהקדושה והקליפה — הכוחות המסתירים את האלוקות — משקפות זו את זו, כמאמר הכתוב שה' עשה "זה לעומת זה". לכן, לצד מצרים של הקליפה יש "מצרים" שבקדושה, ולצד מצרים הגשמית למטה יש מצרים רוחנית למעלה.

וכן ישראל לתתא וישראל לעילא. וכשם שיש ברוחניות למעלה בעולמות עליונים. כך הוא למטה בנפש האדם בעבודת ה'.⁷

כך גם ישראל למטה וישראל למעלה. וכשם שהדברים קיימים בתחום הרוחני, למעלה, בעולמות העליונים, כך הם קיימים למטה, בנפש האדם ובעבודת ה'.

בדומה לכך, לעם ישראל למטה יש מקבילה רוחנית — "ישראל למעלה". לכל מה שקיים בעולמות העליונים יש מקבילה גם בנפש האדם ובעבודתו, ולכן "יציאת מצרים" יכולה להתרחש בתוך כל אדם מדי יום.

קטע 2 • 21-3

שמחה הנולדת מהתבוננות

2 והנה בחיי כנ"י דלעילא הוא מ"ש מה יפית⁸ ומה נעמת אהבה בתענוגים. ולמטה בנפש האדם בחי' אהבה בתענוגים היא שמחת הנפש בה' עושה.

והנה, בחינת כנסת ישראל שלמעלה היא מה שנאמר: "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". ולמטה, בנפש האדם, בחינת אהבה בתענוגים היא שמחת הנפש בה', עושה.

כנסת ישראל שלמעלה היא המקור הרוחני של עם ישראל, ושיר השירים משבח אותה כ"אהבה בתענוגים". בנפש שלמטה, אותה "אהבה בתענוגים" היא השמחה שאדם חש בה', עושהו.

וכמ"ש עבדו את⁹ ה' בשמחה וכתוב אם הבנים שמחה¹⁰ שהשמחה היא מחמת התבוננות באור א"ס. וכדכתיב כי אם לבינה תקרא.¹¹

וכמו שנאמר: "עבדו את ה' בשמחה", וכן נאמר: "אם הבנים שמחה"; שכן השמחה באה מהתבוננות באור אין סוף. וכמו שנאמר: "כי אם לבינה תקרא".

שני פסוקים קושרים את עבודת ה' לשמחה, והפסוק השני, "אם הבנים שמחה", מלמד מהיכן השמחה באה: ה"אם" היא בינה. הפסוק במשלי אומר בפשטות "אם תקרא לבינה", אך המילה "אם" נקראת כאן "אם" במשמעות של "אם", ולכן השמחה נולדת מבינה — מהתבוננות מעמיקה באור אין סוף.

והיינו ע"י שיתבונן בגילוי אור א"ס ב"ה למטה¹² אזי ישמח ישראל בעשיו¹³ ותהיה שמחת הנפש בהתגלות רשפי אש¹⁴ האהבה לצאת מנרתקה היא מאסר הגוף להיות חדות¹⁵ ה' היא מעוזו.

כלומר, כאשר האדם יתבונן בגילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה, אזי "ישמח ישראל בעשיו", ושמחת הנפש תהיה בגילוי רשפי אש האהבה, היוצאת מנרתקה — מאסר הגוף — עד ש"חדוות ה' היא מעוזו".

כאשר אדם מתבונן כיצד אור אין סוף מתגלה למטה, הוא מגיע לשמחה בעושהו. האהבה החבויה בנפש מתלקחת אז כ"רשפי אש" ופורצת מנרתקה, הגוף הכובל אותה, עד ששמחת ה' נעשית כוחו.

3 והנה כתיב תחת אשר לא עבדת¹⁶ כו' מרב כל כו'. דהיינו¹⁷ בחי' כל התענוגים הרוחניים ג"ע עליון וג"ע תחתון.¹⁸

והנה נאמר: "תחת אשר לא עבדת וגו' מרב כל וגו'". כלומר, בחינת כל התענוגים הרוחניים — גן עדן העליון וגן עדן התחתון.

באזהרות שבתורה נאמר לישראל שלא עבדו את ה' בשמחה "מרב כל". המאמר מפרש את "כל" ככל התענוגים הרוחניים שבגן עדן התחתון ובגן עדן העליון: השמחה בעבודת ה' צריכה לעלות אפילו עליהם.

והוא מחמת שיתבונן¹⁹ כמ"ש כי נשגב שמו לבדו^{20, 21} הודו על ארץ ושמים. פי' ששמו הוא מדת מלכותו²² אשר מלך שמו נקרא.²³

והדבר בא מתוך התבוננות במה שנאמר: "כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים". כלומר, שמו הוא מדת מלכותו, שבאמצעותה "מלך שמו נקרא".

השמחה הגדולה הזאת באה מתוך התבוננות בפסוק "כי נשגב שמו לבדו". "שמו" של ה' הוא מדת מלכותו, שבאמצעותה הוא קשור לעולמות כמלכם, כפי שנאמר בפיוט "אדון עולם": "מלך שמו נקרא".

וכמאמר ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה מלך עוזר וכו'.²⁴ והוא בחי' שכינה ששוכן בתחתונים וכמ"ש ושכנתי בתוכם²⁵ ונקי' שמו מלך על כל העולמות.

וכמו שנאמר: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה, מלך עוזר" וגו'. זו בחינת השכינה, השוכנת בתחתונים, כמו שנאמר: "ושכנתי בתוכם"; ושמו נקרא מלך על כל העולמות.

בברכה הראשונה של תפילת העמידה נאמר שה' מביא את הגואל "למען שמו", והוא נקרא "מלך"; גם בכך נקשר שמו למלכות. מלכות זו היא השכינה, הנוכחת בתחתונים ו"שוכנת" בהם, כפי שנאמר: "ושכנתי בתוכם".

וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים.²⁶ וכמאמר יחיד חי העולמים מלך כו' שע"י בחי' מלכותו יש לו יחוס ושייכות להעולמות שיקרא שמו מלך עליהם.²⁷

וכמו שנאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים". וכמו שנאמר: "יחיד חי העולמים מלך" וגו': באמצעות בחינת מלכותו יש לו יחס וקשר אל העולמות, ועל כן שמו נקרא מלך עליהם.

פסוקים ותפילות נוספים מתארים את ה' כמלך על כל העולמות. המלכות היא קשר, שהרי מלך זקוק לעם; לכן באמצעות מלכותו יש לה' קשר כלשהו עם העולמות.

קטע 3 • 41-6

ה' עצמו במצוות

4 והנה גם בחי' שמו מצד עצמו הוא רם ונשא ונשגב בבחי' לבדו שאין ערוך להעולמות עם שמו ית' כלל. והנה גם בחינת שמו מצד עצמו היא רמה, נישאה ונשגבה, בבחינת "לבדו", שכן אין לעולמות כל ערך ביחס לשמו יתברך.

גם שמו, בחינת מלכות שלו, הוא מצד עצמו בבחינת "לבדו", נשגב ואין לו כל ערך ביחס לעולמות. לא השם עצמו הוא הקשור לבריאה.

אלא הודו וזיוו של שמו הוא המאיר על הארץ זה ג"ע תחתון. ושמים זה ג"ע עליון ששם הצדיקים נהנין מזיו השכינה.²⁸

אלא שהודו וזיוו של שמו הם המאירים "על הארץ", שהיא גן עדן התחתון, "והשמים", שהם גן עדן העליון, שבו הצדיקים נהנים מזיו השכינה.

מה שמגיע לעולמות הוא רק הודו וזיוו של שמו. "הארץ" ו"השמים" שבפסוק מתפרשים כגן עדן התחתון וגן עדן העליון, שבהם נשמות הצדיקים נהנות מזיו השכינה, כלשון חז"ל.

אבל בשכינה שהוא בחי' שמו הוא בבחי' לבדו שלא נמשך ממנה להיות הנבראים נהנין ומתענגים בה בעצמה ממש.

אבל השכינה, שהיא בחינת שמו, היא בבחינת "לבדו": לא נמשך ממנה דבר שהנבראים יוכלו ליהנות ולהתענג בו, בעצמותה ממש.

השכינה עצמה, שמו, נשארת בבחינת "לבדו". הנבראים, גם הנשמות שבגן עדן, נהנים רק מזיוה, ולא מהשכינה עצמה.

אבל בבחי' תורה ומצות הנה אומרים אשר קדשנו במצותיו (יש שמברכים בעל ויש שמברכים בלמ"ד) במצותיו ממש²⁹ כמארו"ל הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתפלל.^{30, 31}

אבל בבחינת התורה והמצוות אומרים "אשר קדשנו במצוותיו" (יש שמברכים בנוסח "על" ויש שמברכים בנוסח [האות] למ"ד): במצוותיו ממש, כמו שאמרו חז"ל: "הקדוש ברוך הוא מניח תפילין", "הקדוש ברוך הוא מתפלל".

במצוות הדבר שונה. בברכה אומרים שה' קידש אותנו "במצוותיו" — במצוות שלו עצמו. חז"ל אף אומרים שה' עצמו מניח תפילין ומתפלל, ולכן במצווה האדם פוגש את ה' עצמו, ולא רק הארה. בסוגריים מצוין בדרך אגב שיש שמברכים בנוסח "על" ויש שמברכים בנוסח למ"ד, כלומר "ל...".

וכתיב אני מדבר בצדקה³² אני ממש. דהיינו הקב"ה בכבודו ובעצמו. וכדאיתא בזוהר דאורייתא וקוב"ה כולא חד.³³

וכתוב: "אני מדבר בצדקה": "אני" ממש, כלומר הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. וכך נאמר בזוהר: "התורה והקדוש ברוך הוא — הכול אחד".

במילים "אני מדבר בצדקה", ה"אני" המדבר הוא ה' עצמו, בכבודו ובעצמו; "צדקה" היא גם המילה לנתינת צדקה, והפסוק מובא כאן בקשר למצוות. דברי הזוהר שהתורה והקדוש ברוך הוא "הכול אחד" אומרים זאת גם על התורה.

קוב"ה ממש. וקוב"ה הוא בחי' מה שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין לגמרי שאפי' בבחי' זיו והוד³⁴ לא היו עולמות יכולים לקבל חיות ממנו.

הקדוש ברוך הוא ממש. ו"הקדוש ברוך הוא" הוא הבחינה הקדושה והמובדלת לחלוטין מגדר העולמות, עד שאפילו מבחינת הוד וזיו לא היו העולמות יכולים לקבל ממנו חיות.

כאן "הקדוש ברוך הוא" פירושו ה' כ"קדוש", כלומר נבדל לחלוטין מתחום העולמות. הוא נשגב מהם כל כך, שאפילו הארה ממנו לא הייתה יכולה להחיות אותם; העולמות חיים רק מהארת שמו.

כי הנה כתיב כי ביה³⁵ ה' צור עולמים³⁶ שעוה"ז ועוה"ב ג"ע תחתון ועליון נבראו בבי' אותיות משמו בלבד.³⁷

שהרי כתוב: "כי ביה ה' צור עולמים": העולם הזה והעולם הבא, גן עדן התחתון וגן עדן העליון, נבראו בשתי אותיות בלבד משמו.

ההוכחה היא שחז"ל דורשים את הפסוק כך: ה' יצר את שני העולמות בשתי האותיות של השם י"ה, יו"ד וה"א. את "צור", שפירושו הפשוט "סלע", קוראים כאן מלשון "יצר". אם כל העולמות, ובכללם גני עדן, נבראו בשתי אותיות בלבד משמו, הרי ששמו עצמו, ועל אחת כמה וכמה ה' עצמו, נעלים מהם לאין ערוך.

5 ובזוהר איתא דבמחשבה אחת ברא את העולם.³⁸ והוא ע"ד מ"ש היוצר יחד לבם³⁹ כו' ואמרו רז"ל כולם נסקרים בסקירה⁴⁰ א' שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא הדורות מראש⁴¹ כו'

ובזוהר נאמר שהוא ברא את העולם במחשבה אחת. הדבר דומה למה שכתוב: "יוצר יחד לבם" וכו', ולדברי חז"ל: "כולם נסקרים בסקירה אחת", שכן הוא צופה ורואה עד סוף כל הדורות, ו"קורא הדורות מראש" וכו'.

הזוהר מלמד שה' ברא את העולם במחשבה אחת. הפסוק "יוצר יחד לבם", כפי שחז"ל דורשים אותו, אומר את אותו הדבר: כל הנבראים נסקרים בסקירה אחת, משום שה' רואה בבת אחת את כל הדורות עד סופם, ו"קורא הדורות מראש".

וכמ"ש במ"א⁴² שכל הדורות שהם שית אלפי שני דהוי עלמא⁴³ וימות המשיח ותחיית המתים כולם הם לפניו במחשבה אחת.

וכפי שמוסבר במקום אחר, כל הדורות — שהם "ששת אלפי השנים שבהן העולם מתקיים" — וכן ימות המשיח ותחיית המתים, כולם עומדים לפניו במחשבה אחת.

כל ההיסטוריה — ששת אלפי שנות קיומו של העולם, ימות המשיח ותחיית המתים — עומדת לפני ה' כמחשבה אחת.

עד"מ כמו שאין ערוך למחשבה אחת נגד כל המחשבות שיכול אדם לחשוב כל ימי חייו ומכ"ש נגד עצמותו ומהותו שאינה אלא התפשטות הארה א' בעלמא.

על דרך משל: אין שום יחס בין מחשבה אחת לבין כל המחשבות שאדם יכול לחשוב במשך כל ימי חייו, וכל שכן שאין ביניהן יחס לעומת עצם מהותו, שהמחשבה אינה אלא התפשטות של הארה אחת בלבד.

משל מן האדם: מחשבה אחת אינה נחשבת לעומת כל המחשבות שאדם יכול לחשוב במשך חייו, ועל אחת כמה וכמה שהיא אינה נחשבת לעומת עצם הנשמה, שהמחשבה אינה אלא הארה זעירה ממנה.

כך כל הדורות של שית אלפי שנים וימות המשיח ותחיית המתים אינן אלא בחי' זיו והתפשטות הארה א' מבחי' שמו בלבד.

כך גם כל הדורות של ששת אלפי השנים, וכן ימות המשיח ותחיית המתים, אינם אלא בחינה של זיו והתפשטות של הארה אחת מבחינת שמו בלבד.

לכן כל ההיסטוריה, לרבות ימות המשיח ותחיית המתים, אינה אלא זיו, הארה אחת משמו בלבד; ושמו הוא עצמו בחינת מלכות.

אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית ולית מחשבה תפיסא ביה כלל⁴⁴ שאינו נתפס ונתלבש בגדר עלמין כלל. משא"כ בתורה ומצות הוא התלבשות אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש.

אבל הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו רם ונישא, למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית, ו"אין מחשבה תופסת בו כלל", שכן הוא אינו נתפס ואינו מתלבש כלל בגדר העולמות. לא כך התורה והמצוות: בהן מתלבש ממש אור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו.

ה' עצמו נעלה לאין סוף מכל אלה: שום מחשבה אינה יכולה לתפוס בו, והוא אינו כלול כלל בגדר העולמות. ואילו בתורה ובמצוות מתלבש דווקא הוא — אור אין סוף בעצמו.

6 וכאשר ישים האדם אל לבו כל הדברים והאמת האלה ישמח לבו ויגל אף גילת ורנן⁴⁵ באור א"ס

כאשר אדם מפנים את כל הדברים והאמיתות הללו, לבו ישמח ויגיל "אף גילת ורנן" באור אין סוף,

כאשר אדם מפנים באמת שבלימוד התורה ובקיום המצוות הוא אוהב בה' עצמו, לבו ישמח ויגיל בשירה, כלשון ישעיהו: "אף גילת ורנן".

ב"ה המתפשט ומתלבש בעסק התורה ומעשה המצות אשר יעשה אותם האדם וממשיך על נפשו אור ה' א"ס ב"ה ממש מה שאין כל העולמות כדאי לו:⁴⁶

ברוך הוא, המתפשט ומתלבש בלימוד התורה ובקיום המצוות שהאדם מקיים; והוא ממשיך על נפשו את אורו ממש של ה', אין סוף, ברוך הוא, שכל העולמות אינם ראויים לו.

אור אין סוף מתלבש בלימוד התורה ובקיום המצוות, ולכן באמצעות האדם ממשיך על נפשו את אורו ממש של ה' — מתנה שכל העולמות יחד אינם ראויים לה. זוהי השמחה "יותר מרוב כל" שבפסוק 3.

קטע 4 • 71

שמחה כלידה

7 אך אין השמחה בהתגלות אור ה' במוח מחשבתו ובינתו לבד כ"א כאשר נגעה אל נקודת לבו כי שמחה היא ההתגלות.

אולם השמחה אינה בעצם גילוי אור ה' במחשבתו ובהבנתו בלבד, אלא [רק] כשהוא נוגע בנקודה שבלבו; שכן שמחה היא גילוי.

השמחה אינה שלמה כל עוד אור ה' מתגלה רק בשכל, במחשבה ובהבנה. מטבעה, שמחה היא גילוי, ולכן היא נעשית ממשית רק כשהאור מגיע לנקודה הפנימית ביותר שבלב.

וכמשל המלך שכל כבודו פנימה.⁴⁷ אך בשעת השמחה הוא מתגלה. וזהו עבדו את⁴⁸ ה' בשמחה

כמו במשל המלך, שכל כבודו פנימה, אך בשעת שמחה הוא מתגלה. וזהו [פירוש] "עבדו את ה' בשמחה":

המלך שומר את כבודו בהסתר פנימה, אך בשעת חגיגה הוא מתגלה לכול. הדימוי מזכיר את הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". לכן "עבדו את ה' בשמחה" פירושו שאור ה' לא יישאר נסתר בשכל, אלא יתגלה.

דהיינו להיות גילוי אור ה' א"ס ב"ה שיהיה בבחי' ונגלה כבוד⁴⁹ ה' ולמטה בנפש האדם ההתגלות הוא כשבא לידי גילוי הלב.

כלומר, שיהיה גילוי של אור ה', אין סוף, ברוך הוא, בבחינת "ונגלה כבוד ה'". ולמטה, בנפש האדם, הגילוי הוא כשהאור בא לידי גילוי בלב.

למעלה, זהו הגילוי שעליו נאמר "ונגלה כבוד ה'". בנפש, הדבר מתרחש כשהאור יוצא אל הגלוי בלב.

והיינו דכתיב אם הבנים שמחה⁵⁰ דהיינו כשנולדו הבנים שהם המדות ונתגלו בלב. משא"כ כשהוא בהעלם ובהסתר תוך מוח מחשבתו ובינתו לבד הרי הן בבחי' עכור⁵¹ עדיין ואינה אם הבנים.

וזהו שכתוב "אם הבנים שמחה", כלומר, כשהבנים — שהן המדות — נולדים ומתגלה בלב. אבל כשהדבר עדיין בהעלם ובהסתר בתוך מחשבתו והבנתו בלבד, הרי הם עדיין במצב של עיבור, והיא עדיין אינה "אם הבנים".

"אם הבנים שמחה" מתאר את הבינה כאשר בניה, המדות כגון אהבה ויראה, נולדים ומתגלה בלב. כל עוד האור נשאר בשכל בלבד, הוא דומה לילד שעדיין ברחם: יש עיבור, אך עדיין אין אם שמחה לבנים.

קטע 5 • 81-12

המצר וחבלי הלידה

8 והנה המעכב בחי הולדה והתגלות אור ה' לצאת מהעלם והסתר שבמוחו אל גילוי הלב⁵² הוא בחי גלות מצרים

והנה, מה שמעכב את בחינת ההולדה וההתגלות של אור ה', מלצאת מן ההעלם וההסתר שבמוחו אל גילוי שכלב, הוא בחינת גלות מצרים,

מה שמונע מאור ה' "להיוולד", כלומר לצאת מן המוח הנסתר אל הלב הגלוי, הוא "גלות מצרים" הפנימית.

שהוא בחי מצר הגרון שהוא האמצעי בין מוחין שבראש ללב⁵³ ושם הוא בחי שר המשקים שר האופים ושר הטבחים שהוא בחי וושט וורידין

שהיא בחינת המצר של הגרון, המתווך בין המוחין שבראש לבין הלב. ושם נמצאת בחינת שר המשקים, שר האופים ושר הטבחים, שהיא בחינת הוושט והורידים,

מצרים נדרשת כאן כ"מצר" הגרון — המעבר הצר שבין השכל שבראש ללב. בגרון נמצאים שלושת שריו של פרעה, הממונים על המשקה, הלחם והבשר, והם מקבילים לוושט ולורידים הגרון.

שהם הם בחי כל תענוגי עוה"ז ומחשבותיו ועסקיו ותחבולותיו אשר ישתמש בהם כל אחד לפי ערכו והם הם המונעים ומעכבים ומסכים המבדילים בין אור ה' שבמוח ובין גילוי הלב.

שהם הם בחינת כל תענוגי העולם הזה, מחשבותיו, עסקיו ותחבולותיו, שכל אחד משתמש בהם לפי ערכו. והם הם המונעים והמעכבים, והמסכים המבדילים בין אור ה' שבמוח לבין גילוי שכלב.

הם מייצגים את תענוגי העולם הזה, מחשבותיו, עסקיו ותחבולותיו, כל אדם לפי דרגתו. אלה המסכים המונעים מן האור שבמוח להגיע אל הלב.

9 וזהו צער העבור כעצמות בבטן המליאה.⁵⁴ ולכן כל גליות וצרות נק' בשם עבור כמארז"ל בכל פרשת העבור⁵⁵ יהיו צרכיהם לפניך.

זהו הכאב של ההיריון — "כעצמות ברחמה של אישה הרה". לכן כל הגליות והצרות נקראות בשם "עיבור", כפי שאמרו חז"ל: "בכל פרשת העיבור יהיו צרכיהם לפניך".

החסימה הזאת היא כאב ההיריון, הזמן שבו מתקיים "כעצמות ברחמה של אישה הרה", כלשון קהלת. משום כך הגלות והצרה נקראות "עיבור" — היריון, כפי שנאמר בתפילתו הקצרה של רבי יהושע בעת סכנה: "בכל פרשת העיבור יהיו צרכיהם לפניך".

אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברת⁵⁶ כו'. והגאולה נק' בשם לידה⁵⁷ שהוא בחי' התגלות הולד לאויר העולם וחבלי משיח נק' בשם חבלי לידה.

”אפילו בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה, כמו אישה הרה” וכו'. והגאולה נקראת בשם ”לידה”, שהיא בחינת גילוי הולד לאויר העולם; וחבלי משיח נקראים בשם ”חבלי לידה”.

הגמרא מסבירה את המילה ”עובר” באמצעות משחק מילים: גם בשעה שה' מתמלא עברה על ישראל, כמו אישה הרה, יהיו צרכיהם לפניו. בהתאם לכך, הגאולה נקראת לידה — יציאת הילד אל האויר הפתוח; והייסורים שלפני ביאת המשיח נקראים ”חבלי לידה”.

10 וכתוב הרינו חלנו מפניך^{58,59} הוי”ה. פ”י שכל בחי' עבור וגליות הוא כדי⁶⁰ שיהיה גלוי אור ה' ב”ה.

ונאמר: ”היינו הרות, התפתלנו מכאבים לפניך, ה”י. כלומר, כל מצב העיבור והגליות נועד לכך שאורו של ה', ברוך הוא, יתגלה.

הפסוק ”היינו הרות, התפתלנו מכאבים... לפניך, ה”י, מתוך שירתו של ישעיהו המשווה את ישראל בגלות לאישה הכורעת ללדת, מלמד על מטרת העיבור. כל הגלות קיימת כדי שאורו של ה' יוכל להתגלות לבסוף.

וצריך לזה חבלי לידה. דהיינו להרגיש הכאב והמרירות על מניעות התפשטות אור ה' בגלוי הלב מחמת המונעים ומעכבים שהם הם צרכי עוה”ז.

לשם כך דרושים חבלי לידה, כלומר, להרגיש את הכאב ואת המרירות על כך שאורו של ה' אינו יכול להתפשט ולהתגלות בלב, בגלל המניעות והעיכובים, שאינם אלא צרכי העולם הזה.

לידה כרוכה בכאבים. בנפש, אלה הם הכאב והמרירות שאדם חש משום שצרכי העולם הזה מונעים מאורו של ה' להתפשט בלב.

11 ואזי כאשר יבא לבחי' לידה והתגלות בבחי' שמחה וישמח ישראל בעושי⁶¹ יתפרדו כל⁶² המונעים

ומעכבים והמסכים המבדילין יהיו כאין ואפס בלא תפיסת מקום כלל מחמת שמחת ה'.

וכאשר הוא מגיע לבחינת לידה והתגלות מתוך שמחה — ”וישמח ישראל בעושי” — כל המונעים והמעכבים מתפזרים, והמסכים המבדילים נעשים כאין וכאפס, בלי לתפוס מקום כלל, מחמת שמחת ה'.

כשהאור ”נולד” סוף־סוף בלב כשמחה, ו”וישמח ישראל בעושי”, המכשולים מתפזרים. השמחה אינה נאבדת בהם; בנוכחותה הם נעשים כאין ואינם תופסים מקום.

וכשם שלמעלה בחי' שמחה הם המתקת הדינין. כך למטה בנפש האדם היא מבטלת כל המונעים ומעכבים מבית ומבחוץ ונק' בשם ארץ כנען ע”ש שמכנעת החיצונים

וכשם שלמעלה בחינת השמחה ממתיקה את הדינים, כך למטה, בנפש האדם, היא מבטלת את כל המונעים והמעכבים, מבפנים ומבחוץ. והיא נקראת בשם ”ארץ כנען”, משום שהיא מכניעה את הכוחות החיצוניים,

למעלה, השמחה ”ממתיקה” את הדינים, את כוחות הריסון; ולמטה היא מבטלת כל מכשול, פנימי וחיצוני. לכן השמחה נקראת ”ארץ כנען”: את השם כנען דורשים מלשון ”מכניעה”, משום שהשמחה מכניעה את הכוחות שמחוץ לקדושה.

שהם נדחים מפני ה' מאליהם וממילא כחשך שנדחה מפני אור. וכמשל האשה אשר חבלי לידה בא לה. שהרי הם נדחים מפני ה' מאליהם, בדרך ממילא, כמו שהחושך נדחה מפני האור. וכמשל אישה שבאו עליה חבלי לידה.

הכוחות האלה נסוגים מפני ה' מעצמם, כמו שהחושך נעלם כשבא האור, בלי מאבק. הפסקה חוזרת כעת למשל האישה היולדת, שהמשך הפסקה הבאה ישלים.

12 והנה בעת לידתה יוצאים ממנה כל המכאובות בדם לידתה שזב ממנה. כך הנה כתיב ואראך מתבוססת בדמיך⁶³ כו'

והנה, בשעת הלידה, כל הכאבים מסתלקים ממנה יחד עם דם הלידה שניגר ממנה. כך גם נאמר: "ואראך מתבוססת בדמיך" וכו',

בשעת הלידה כל כאבי האם מסתלקים יחד עם דם הלידה. המשל ביחזקאל, המתאר את ישראל ביציאת מצרים כתינוקת שנולדה ו"מתבוססת בדמיך", נקרא כאן על רקע זה.

שכל המונעים והמעכבים נמסו והיו לדם דבר שאין בו ממש ואין בו תפיסת מקום כלל. וכמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם⁶⁴ כו'.

כלומר, כל המונעים והמעכבים נמסו והיו לדם — דבר שאין בו ממש ואין לו תפיסת מקום כלל. וכמו שנאמר: "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" וכו'.

המכשולים נמסים והופכים ל"דם" — דבר שאין בו ממש ושאינו לו מקום משל עצמו. דברי מיכה "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" מבטאים את אותו רעיון: המכשולים פשוט נעלמים.

קטע 6 • 131-15

קול התורה מביא את יציאת מצרים

13 והנה כשם שגלות מצרים הוא בחיי מצר הגרון שהוא המבדיל ומפסיק בין המוח ללב כנ"ל.

והנה, כשם שגלות מצרים היא בחינת המצר שבגרון, המבדיל ומפסיק בין המוח ללב, כפי [שהוסבר] לעיל,

כפי שהוסבר בפסקה 8, הגלות הפנימית של מצרים היא "מצר" הגרון, המפריד בין המוח ללב.

כך ענין הגאולה ויצ"מ הוא בחי' יציאתם ממצר הגרון ע"י הקול קול יעקב.⁶⁵ שהקול שהוא בגרון הוא הוא המקשר ומחבר בחינת מוחין שבראש ללב גילוי הלב.

כך עניינה של הגאולה ושל היציאה ממצרים הוא היציאה מן המצר שבגרון באמצעות "הקול קול יעקב". שכן הקול, הנוצר בגרון, הוא שמקשר ומחבר את המוחין שבראש, כדי שיכואו לידי גילוי כלב.

היציאה ממצרים היא הדרך לצאת מאותו מצר, והיא מתאפשרת באמצעות "הקול קול יעקב". הקול נוצר בגרון עצמו, ולכן הוא הדבר המקשר בין המוחין שבראש ללב ומביא את מה שמוכן לידי הרגשה.

14 והיינו ע"י קול קורא בתורה שע"י קריאתו בתורה הוא קורא וממשיך אור ה' לצאת מהעולם שבמוח אל גילוי הלב.

כלומר, באמצעות קולו של מי שקורא בתורה: בקריאתו בתורה הוא קורא וממשיך את אור ה' לצאת מן העולם שבמוח אל גילוי שכלב.

הקול שמחולל זאת הוא קולו של אדם שקורא בתורה. בעברית, "קורא" פירושו גם קורא וגם קורא למישהו; בקריאת התורה בקול, האדם "קורא" לאור ה' לצאת מן ההסתר שבמוח ולהופיע בגילוי בלב.

וזהו שארז"ל כל הקורא בתורה⁶⁶ הקב"ה קורא כנגדו⁶⁷ ונק' כנגדו מפני שבח"י קריאתו בתורה הוא בח"י ממכ"ע והקב"ה כנגדו הוא בח"י סוכ"ע.

וזהו [פירוש] מה שאמרו חז"ל: "כל הקורא בתורה, הקב"ה קורא כנגדו". הוא נקרא "כנגדו" מפני שבחינת קריאתו בתורה היא בחינת ממלא כל עלמין, והקב"ה שקורא כנגדו הוא בחינת סוכב כל עלמין.

חז"ל אומרים שכאשר אדם קורא בתורה, הקב"ה קורא "כנגדו". קריאת האדם היא בבחינת ממלא כל עלמין, האור שממלא את העולמות, ואילו הקב"ה שקורא כנגדו הוא בבחינת סוכב כל עלמין, האור שמקיף אותם; שתי הבחינות עומדות זו כנגד זו.

15 וזהו לשון קורא בתורה שקורא האור לחוץ. והיינו ע"י תושב"כ בח"י הוי"ה דאורייתא וקוב"ה כולא חד.

וזו משמעות הביטוי "קורא בתורה": הוא קורא לאור לצאת החוצה. כלומר, באמצעות התורה שבכתב, שהיא בחינת שם הוי", שכן "התורה והקדוש ברוך הוא כולא חד".

לכן מדברים על "קריאה" בתורה: הקורא "קורא" לאור לצאת החוצה. הדבר נעשה באמצעות התורה שבכתב, בחינת הוי"; מאחר שהתורה והקדוש ברוך הוא אחד, קריאת התורה ממשיכה למטה את ה' עצמו.

וזהו לכן אמר לבני ישראל אני הוי"ה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים⁶⁸ וגוי שע"י בח"י וגילוי הוי"ה

וזהו [פירוש] "לכן אמר לבני ישראל: אני הוי", והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" וגוי: שבאמצעות בחינת הוי" וגילוייה,

כעת מתבאר הפסוק הפותח: "אני הוי", והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" פירושו שגילוי הוי" הוא שמביא ליציאת מצרים.

דהיינו ע"י בחינת תורה שבכתב בחינת הקול קול יעקב⁶⁹ עיי"ז יהיה בחינת יציאת מצרים וכל המונעים ומסכים המבדילים יבטלו ולא יהיה עוד סבלות מצרים ועבודתם:

כלומר, באמצעות בחינת התורה שבכתב, בחינת "הקול קול יעקב", תבוא בחינת יציאת מצרים; כל המכשולים והמסכים המבדילים יבטלו, ולא יהיו עוד "סבלות מצרים" ועבודתם.

הגילוי הזה בא באמצעות התורה שבכתב, "הקול קול יעקב". דרכה מתחוללת יציאת מצרים הפנימית: המכשולים והמסכים מתבטלים, ו"סבלות מצרים" — הטרדות הגשמיות המכבידות על הנפש — נעלמים.

קטע 7 • 161-22

הארץ: התורה שבעל פה

16 אך לא זו בלבד הוא תכלית המכוון כ"א והבאתי אתכם אל הארץ⁷⁰ וגו'. וביאור הענין כי הנה כתיב אל ארץ טובה ורחבה^{71,72} וגו'.

אולם אין זו בלבד התכלית המבוקשת, אלא גם "והבאתי אתכם אל הארץ" וגו'. וביאור הענין: נאמר "אל ארץ טובה ורחבה" וגו'.

היציאה ממצרים אינה המטרה, שכן הפסוק ממשיך: "והבאתי אתכם אל הארץ". הארץ הזאת היא "ארץ טובה ורחבה", והמאמר מסביר כעת מהי אותה "ארץ".

וא"י זו היא⁷³ בחינת תושבע"פ ונקרא ארץ רחבה ע"ד מארז"ל ע"פ ארץ צבי⁷⁴ צבאות גוים.⁷⁵ מה צבי אין עורו מחזיק בשרו כו'.

וארץ ישראל זו היא בחינת תורה שבעל פה. היא נקראת "ארץ רחבה" על דרך דברי חז"ל על [המילים] "ארץ צבי, צבאות גוים": "מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו" וכו'.

ארץ ישראל מסמלת את התורה שבעל פה. היא "רחבה" במובן של דברי הגמרא על "ארץ צבי": כשם שעורו של הצבי אינו יכול להכיל את בשרו, כך הארץ אינה יכולה להכיל את יכולה; סעיף 22 מיישם זאת על התורה שבעל פה.

17 והענין כי תורה שבכתב עיקר יסודתה הוא בחי' אותיות התורה. ולכן מדקדקין באותיותיה שלא יהי חסר או יתיר ושיהיו צורתן עליהן כדמותן בצלמן ושיהיו גולם אחד.

והענין הוא שעיקר היסוד של התורה שבכתב הוא בחינת אותיות התורה. לכן מקפידים על אותיותיה: שלא תחסר אות ולא תתווסף אות, שצורתן תהיה עליהן כדמותן ובצלמן, ושכל אות תהיה גוף אחד שלם.

היסוד של התורה שבכתב הוא אותיותיה. משום כך יש דינים מדויקים לכתיבת ספר תורה: אסור שתהיה בו אות חסרה או נוספת, כל אות צריכה להיכתב בצורתה הראויה, ועליה להיות שלמה ורציפה.

שאם נפסק היו"ד שעל גג האלי"ף עד"מ מעל גוף האות הרי זו ס"ת פסולה.

שאם, למשל, ניתקה היו"ד שעל גג האלי"ף מגוף האות, ספר התורה פסול.

למשל, אם היו"ד הקטנה שעל גבי האות אלי"ף ניתקה מגוף האות, הספר כולו פסול. הדיוק נוגע לאותיות עצמן.

18 ואין מברכין עליה. אבל אין נראה בה גילוי ההשכלה כמו בתורה שבע"פ שעיקר גילוי השכלת הדינים והמשפטים שבתורה אינו מפורש בתורה איך ומה לעשות שכל התורה היא ספורי מעשיות.⁷⁶

ואין מברכים עליה. אולם גילוי התוכן השכלי שבה אינו ניכר כפי שהוא ניכר בתורה שבעל פה. שכן עיקר גילוי ההכנה השכלית שבדינים ובמשפטים שבתורה — כיצד ומה לעשות — אינו מפורש בתורה, שהרי התורה כולה מורכבת מסיפורים.

אין קוראים במגילה כזאת בברכה. אולם בתורה שבכתב התוכן השכלי, כלומר הטעמים של הדינים, אינו גלוי כפי שהוא גלוי בתורה שבעל פה: התורה אינה מפרטת כיצד ומה לעשות, אלא כולה מסופרת כסיפור.

וגם הדינים שבה הן דרך ספורי דברים שכך אמר ה' שידבר אל בני ישראל ושכך אמר משה.

וגם הדינים שבה מובאים בדרך של סיפור דברים: שה' אמר כך, שעל [משה] לדבר אל בני ישראל, ושמשה אמר כך. גם הדינים שבה מסופרים בדרך של סיפור: ה' אמר למשה לדבר אל בני ישראל, או שמשה אמר לעם. ההלכה מובאת כדיווח, ולא כפסק מוסבר.

19 ואין כוונתה לידע ממנה לבדה כל הדינים על בוריין ומתכונתן כגון עד"מ ענין התפלין אינו מפורש שיהיו ד'

אין כוונתה שנדע ממנה לבדה את כל הדינים בשלמותם ובדיוקם. למשל, בעניין התפלין: לא מפורש שיש בהן ארבע פרשיות

התורה שבכתב אינה מיועדת ללמד לבדה כל דין לפרטיו. תפילין הן הדוגמה: התורה מצווה עליהן, אך אינה מפרטת כמה פרשיות יש בהן.

פרשיות ושיהי כתוב כך וכך ושיהיו נכתבים על קלף דוקא ככל משפטי תפילין והלכותי המסורות לנו בתורה שבע"פ וכן שאר כל המצות.

ושהדברים הכתובים יהיו כך וכך, ושהכתיבה תהיה דווקא על קלף, כפי שנקבע בכל דיני התפילין והלכותיה שנמסרו לנו בתורה שבעל פה; וכך גם בכל שאר המצוות.

את ארבע הפרשיות, את נוסחן המדויק ואת הדרישה לכתוב אותן על קלף אנו יודעים רק מההלכות שנמסרו בתורה שבעל פה. כך גם בכל מצווה אחרת.

20 והיינו לפי שעיקר יסודתה בהררי קדש⁷⁷ בחי' חכמה עלאה דאורייתא מחמה נפקת. ותורה שבכתב היא בחי' ח"ע. ותורה שבע"פ היא חכמה תתאה ולחכימא ברמיזא.⁷⁸

הטעם לכך הוא שעיקר יסודה הוא "בהרי קודש" — בחינת חכמה עילאה, שהרי "התורה יוצאת מחכמה". התורה שבכתב היא בחינת חכמה עילאה, והתורה שבעל פה היא חכמה תתאה; ו"לחכימא ברמיזא".

התורה שבכתב מושרשת "בהרי קודש", בחכמה עילאה, כפי שאומר הזוהר שהתורה יוצאת מחכמה. (בדפוס העברי מופיעה כאן המילה "מחמה", וככל הנראה מדובר בטעות דפוס במקום "מחכמה", כלשון הזוהר וכפי שהיא מצוטטת גם בהערת קה"ת.) התורה שבכתב היא חכמה עילאה, והתורה שבעל פה היא חכמה תתאה; היחס בין השתיים דומה לרמז שניתן לחכם.

פיי שאינה רק כמשל הרב המרמז אל התלמיד באיזה רמז כל שהוא בכדי שהתלמיד יבין מעצמו איך ללמוד

כלומר, התורה שבכתב דומה רק למשל של רב הרומז לתלמיד ברמז כלשהו, כדי שהתלמיד יבין בעצמו כיצד ללמוד,

המשל הוא רב שנותן לתלמידו רמז קל בלבד, כדי שהתלמיד יברר בעצמו כיצד ללמוד. הרמז הוא נקודת הפתיחה, ולא הלימוד עצמו.

אבל לא זהו עיקר הלימוד עצמו. כך הנה כל אותיות התורה שבכתב הם רק רמזים והמשכות מחכמה עילאה בדרך רמז.⁷⁹

אך אין זה עיקר הלימוד עצמו. כך גם כל אותיות התורה שבכתב אינן אלא רמזים והמשכות מחכמה עילאה בדרך רמז.

כך גם אותיות התורה שבכתב אינן אלא רמזים הנמשכים מחכמה עילאה. ההבנה המלאה שאליה הן מרמזות מתבארת בתורה שבעל פה.

21 וכל ההמשכות נרמזים באותיות אלו דוקא שיהי' הקרי כך והכתיב כך ולכן כל אותיותיה ספורים ומנויים בל יעדוף ובל יחסור.

כל ההמשכות נרמזות דווקא באותיות האלה, כך שהקרי הוא באופן אחד והכתיב באופן אחר. לכן כל אותיותיה נספרות ומנויות, בלי להוסיף ובלי לגרוע.

כל מה שנמשך מחכמה עילאה נרמז באותיות המדויקות האלה, עד למקומות שבהם מילה נקראת באופן אחד (קרי) ונכתבת באופן אחר (כתיב). לכן כל אות נספרת, ואין להוסיף דבר או להחסיר דבר.

וכל אות ואות צ"ל בדמותו וצלמו מפני שרומזים להמשכה עליונה מח"ע אבל עצמות ההשכלה אינו מתלבש באותיות תורה שבכתב.

כל אות ואות צריכה להיות בדמותה ובצורתה, משום שהיא רומזת להמשכה עליונה מחכמה עילאה. אך עצם התוכן השכלי אינו מתלבש באותיות התורה שבכתב.

לכל אות צריכה להיות צורתה הראויה, משום שהיא רומזת להמשכה מחכמה עילאה. אך התוכן השכלי עצמו אינו מתלבש באותיות האלה.

משא"כ בתורה שבע"פ הן עצמות ההשכלה מלובשת באותיות ההלכה ולכן אין מדקדקין באותיותיה כ"כ רק ההשכלה היא עיקרית המתגלה תוך האותיות גם לפי רבוי ההשכלה כך ירבו אותיותיה.

לא כך בתורה שבעל פה: שם עצם התוכן השכלי מתלבש באותיות ההלכה. לכן אין מדקדקים כל כך באותיותיה; העיקר הוא התוכן השכלי, שמתגלה בתוך האותיות. וככל שהתוכן השכלי רב יותר, כך מתרבות אותיותיה.

בתורה שבעל פה המצב הפוך: התוכן עצמו מתלבש במילות ההלכה, ולכן הניסוח המדויק חשוב פחות מן ההבנה שהוא מעביר. וככל שההבנה רבה יותר, כך מתרבות המילים.

22 ולכן מה שמשכילים בה יותר כגון פרש"י ותוספות ופוסקים הכל בכלל תושבע"פ יחשב ואפי' כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש.

לכן כל מה שמבינים בה עוד, כגון פירוש רש"י, התוספות והפוסקים, נחשב כולו חלק מן התורה שבעל פה, ואפילו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש.

כל הבנה נוספת בתורה שבעל פה, פירוש רש"י, התוספות, ספרי ההלכה ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש — כל אלה עצמם חלק מן התורה שבעל פה.

ולכן נק' ארץ טובה ורחבה שמתרחבת והולכת עד אין קץ. וזהו מה צבי אין עורו מחזיק בשרו⁸⁰ כו'.
לכן היא נקראת "ארץ טובה ורחבה", שכן היא הולכת ומתרחבת בלי סוף. וזהו [הפירוש של] "מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו" וכו'.

לכן ארץ ישראל, שהיא התורה שבעל פה, נקראת "ארץ טובה ורחבה": היא הולכת ומתרחבת בלי סוף. זהו הצבי שעורו אינו יכול להכיל את בשרו.

והיינו לפי שהבשר והעור גדול כ"כ שגידול העור הוא מחמת הבשר שבתוכו. כך הנה כח"י תושבע"פ גי"כ גדולים עצם ההשכלה והאותיות כאחד שהאותיות מתפשטים מצד עצם ההשכלה.

כלומר, הבשר והעור גדלים כל כך, מפני שהעור גדל כתוצאה מן הבשר שבתוכו. כך גם בבחינת התורה שבעל פה, עצם ההשכלה והאותיות גדלות יחד, שכן האותיות מתפשטות מכוח עצם ההשכלה.

עורו של הצבי גדל מפני שהבשר שבתוכו גדל. כך גם בתורה שבעל פה: ההבנה והמילים גדלות יחד, מפני שהמילים מתפשטות מתוך ההבנה עצמה.

משא"כ בתושב"כ אין האותיות מתפשטים מצד עצם ההשכלה כ"א הארה בעלמא דרך רמז כנ"ל:
לא כך בתורה שבכתב: האותיות אינן מתפשטות מכוח עצם ההשכלה, אלא רק [ממנה] הארה בלבד, בדרך של רמז, כפי שהוסבר לעיל.

בתורה שבכתב האותיות אינן צומחות מתוך ההבנה; הן נושאות רק הארה ממנה, כרמז. לכן נוסח התורה שבכתב קבוע, ואילו התורה שבעל פה ממשיכה להתרחב.

קטע 8 • 231-26

דברי ה' בפיו של האדם

23 וכזה יובן מה שהתורה שבכתב נקי בשם מקרא בלשון הגמרא וקורא בתורה שע"י שהוא רק

בכך יובן מדוע התורה שבכתב נקראת בלשון הגמרא "מקרא", ומדוע אומרים "קורא בתורה": משום שעל ידה הוא רק

כעת מובנים גם הכינוי של הגמרא לתורה שבכתב, "מקרא", וגם הביטוי "קורא בתורה". שניהם קשורים לשורש ק-ר-א, שמשמעותו גם לקרוא וגם לקרוא למישהו.

כמו קורא וממשיך אור א"ס ב"ה על נפשו מההעלם שבמוח אל גילוי הלב כנ"ל. אך עדיין הוא כאלו הוא דבר בפ"ע כאדם הקורא לזולתו.

כמי שקורא וממשיך את אור אין סוף ברוך הוא על נפשו, מן ההעלם שבמוח אל גילוי הלב, כפי שנתבאר לעיל. אך עדיין הדבר נחשב כאילו הוא דבר בפני עצמו, כמי שקורא לזולתו.

קריאת התורה שבכתב דומה לקריאה למישהו: היא ממשיכה את אור ה' מן המוח אל הלב, כפי שנתבאר בפסקה 14. אך מי שקורא למישהו אחר נותר נפרד ממנו, ולכן גם האור הנמשך בדרך זו נותר דבר נפרד מן האדם.

אבל בתורה שבע"פ אמרו מתניתין מלכתא⁸¹ כו' כמלך שמצוה כמ"ש במ"א מפני שנעשה יחוד גמור חב"ד בחב"ד כו'.

אבל על התורה שבעל פה אמרו "מתניתין מלכתא" וכו', כמו מלך המצווה, כפי שנתבאר במקום אחר, משום שנעשה יחוד גמור של חכמה, בינה ודעת בתוך חכמה, בינה ודעת וכו'.

על התורה שבעל פה אמרו חז"ל "מתניתין מלכתא" — המשנה היא מלכה — בדומה למלך המצווה. בתורה שבעל פה נעשה יחוד גמור, של מוחין בתוך מוחין: חכמה, בינה ודעת בתוך חכמה, בינה ודעת.

24 וכמ"ש ואשים דברי בפ"ך⁸² דברי ממש. וכמ"ש המגיד להב"י⁸³ אני המשנה המדברת בפ"ך. שנעשה עצמות אחד בבחי' בטול ממש וזו היא בחי' דירה בתחתונים ממש.

כמו שכתוב: "שמתי את דבריי בפ"ך" — דבריי ממש. וכמו שאמר המגיד לבית יוסף: "אני המשנה המדברת בפ"ך". כך הם נעשים עצם אחד, כביטול ממש, וזוהי בחינה של דירה בתחתונים ממש.

"שמתי את דבריי בפ"ך" פירושו דבריו של ה' ממש: בתורה שבעל פה, המילים שאדם מדבר הן דבריו של ה'. לכן אמר המגיד, רבו משמים של רבי יוסף קארו, בעל בית יוסף: "אני המשנה המדברת בפ"ך". כביטול המוחלט הזה, שבו האדם ודבר ה' נעשים אחד, יש דירה אמיתית לה' למטה.

והגם שמצד התפשטות עצם גילוי ההשכלה לאור ה' בתושבע"פ הנה לירידה גדולה נחשבת אצלה להתפשט ולהתלבש בעשיה גשמית סדר זרעים כו'. הנה ע"ז אמר הכתוב אשר נשאתי את ידי.⁸⁴

ואף שמצד התפשטות עצם גילוי התוכן השכלי של אור ה' בתורה שבעל פה, נחשבת ירידה גדולה לכך שהוא מתפשט ומתלבש בעניינים גשמיים, [כגון] סדר זרעים וכו' — על כך נאמר בפסוק: "אשר נשאתי את ידי".

אפשר היה לחשוב שיש ירידה גדולה בכך שחכמת התורה שבעל פה מתלבשת בעניינים גשמיים, כמו דיני החקלאות שבסדר זרעים. על כך משיב הפסוק במילים "אשר נשאתי את ידי", שיתבארו בפסקה הבאה.

25 והוא עדי"מ שהיד יכול להרים הדבר הנופל ארצה ולשום למעלה על ראשו כך הנה סוף מעשה במחשבה תחלה.

זה דומה ליד, שיכולה להרים דבר שנפל ארצה ולהניח אותו גבוה, על ראשו של אדם. כך גם: "סוף מעשה במחשבה תחילה".

יד יכולה להרים דבר שנפל ארצה ולהגביה אותו מעל הראש; כך מה שיורד למקום הנמוך ביותר מתרומם למקום הגבוה ביותר. זהו העיקרון של "סוף מעשה במחשבה תחילה": המעשה האחרון הוא הדבר שאליו הייתה הכוונה מלכתחילה.

ואשת חיל עטרת בעלה⁸⁵ ונעוץ סופן בתחלתן⁸⁶ שנק' ארץ חפץ⁸⁷ פי' כלי להשראת רצונו ית' כי גילוי רצון עליון הוא בסוף מעשה דוקא.

וכן "אשת חיל עטרת בעלה", ו"נעוץ סופן בתחלתן", הנקראת "ארץ חפץ", כלומר כלי להשראת רצונו יתברך; שהרי גילוי הרצון העליון הוא דווקא בסוף המעשה.

כך גם "אשת חיל עטרת בעלה" ו"נעוץ סופן בתחלתן": המדרגה התחתונה עולה ומעטרת את המדרגה העליונה. לכן הארץ, התורה שבעל פה, נקראת "ארץ חפץ" — כלי שרצון ה' שורה בו, משום שרצונו מתגלה דווקא במעשה האחרון.

26 וכן בתורה שבע"פ הוא התגלות רצון העליון יותר מכתושב"כ שאין לידע ממנה לבדה מהות רצון עליון בכל הדינים והמשפטים כ"א ע"י תורה שבע"פ דוקא.

כך גם בתורה שבעל פה יש גילוי גדול יותר של הרצון העליון מאשר בתורה שבכתב, שכן מן התורה שבכתב לבדה אי אפשר לדעת מהו הרצון העליון בכל הדינים והמשפטים, אלא דווקא באמצעות התורה שבעל פה.

כך גם הרצון העליון מתגלה בתורה שבעל פה יותר מאשר בתורה שבכתב. מן התורה שבכתב לבדה אי אפשר לדעת מה ה' רוצה בפועל בכל דין; רק התורה שבעל פה מלמדת זאת.

וזוהו ונתתי צבי בארץ החיים.⁸⁸ פ"י שכל צביונו וחפצו הוא בארץ החיים בחינת תושבע"פ ששם הוא גילוי אור ה' ורצונו ב"ת שאת מבחי' תורה שבכתב והרצון הוא מקור החיים.

וזוהו "ונתתי צבי בארץ החיים". כלומר, כל חפצו ורצונו נתונים ב"ארץ החיים", בחינת תורה שבעל פה, שבה אור ה' ורצונו מתגלים ב"ת שאת מאשר בבחינת תורה שבכתב; והרצון הוא מקור החיים.

את הפסוק ביחזקאל, "ונתתי צבי בארץ החיים", דורשים כך שהמילה "צבי" רומזת לצביונו, כלומר לרצונו: רצון ה' נתון בארץ החיים, היא התורה שבעל פה, שבה אורו ורצונו מתגלים ב"ת שאת. היא נקראת "ארץ החיים" מפני שהרצון הוא מקור החיים.

וזוהו אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב כו' שהם המדות חג"ת כי אשת חיל עטרת בעלה.⁸⁹ כו' כנ"ל. ונתתי אתה לכם מורשה.⁹⁰ אני הו"ה להיות בבחי' ואשים דברי בפיך.⁹¹ כו' כנ"ל:

וזוהו "אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב" וגו', שהם מדות חסד, גבורה ותפארת; שכן "אשת חיל עטרת בעלה" וגו', כמבואר לעיל. "ונתתי אותה לכם מורשה, אני הו"ה" — כדי להגיע לבחינת "ואשים דברי בפיך" וגו', כמבואר לעיל.

הארץ שהובטחה לאברהם, ליצחק וליעקב, המגלמים את מדות חסד, גבורה ותפארת, היא "אשת חיל" המכתירה אותם. "ונתתי אותה לכם מורשה, אני הו"ה" פירושו שבאמצעות התורה שבעל פה האדם מגיע לבחינת "ואשים דברי בפיך".

קטע 9 • 271-29

חידוש הלב בבוקר ובערב

27 אך כל גילוי אור ה' בבחי' המשכות אלו הכל תלוי בלבו של אדם כמו לכל אשר יחפוץ הלב יטנו.⁹²

אולם כל גילוי של אור ה' באמצעות המשכות אלה תלוי כולו בלבו של האדם, כמו שנאמר: "לכל אשר יחפוץ הלב יטנו".

כל הדרכים האלה להמשכת אור ה', באמצעות התורה שבכתב והתורה שבעל פה, תלויות בלבו של האדם, שכן הלב מוליך את האדם לכל מקום שהוא חפץ בו.

לזאת צריך לעורר תחלה האהבה מקודם לעורר האהבה בלבו בתפלה כדי שיהי' לבו חפץ באמת לגילוי אור ה'.

לכן יש לעורר תחילה את האהבה בלב בתפילה, כדי שלבו יחפוץ באמת בגילוי אור ה'.

הצעד הראשון הוא לעורר בלב אהבה לה' בשעת התפילה, כדי שהלב ירצה באמת בגילוי אור ה'. רק לב החפץ באור יוכל לקבל אותו.

28 ולכן אמרו מזכירין יצ"מ בבקר ובערב. והיינו פרשת ציצית שכתוב שם להיות לכם לאלקים אני⁹³ ה' אלקיכם.

לכן אמרו: "מזכירים את יציאת מצרים בבוקר ובערב". הכוונה היא לפרשת ציצית, שבה כתוב: "להיות לכם לאלקים; אני הו'י אלקיכם".

לכן מזכירים את יציאת מצרים בבוקר ובערב באמצעות פרשת ציצית שבקריאת שמע, המסתיימת במילים: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים; אני הו'י אלקיכם".

והענין כי לא די בהתעוררות הלב בתפלת השחר לבד אלא ליומו מכיון שאח"כ פונה לעסקיו.

הענין הוא שהתעוררות הלב בתפילת שחרית לבדה מועילה רק לזמנה, שכן לאחר מכן האדם פונה לעיסוקיו.

התעוררות הלב שבתפילת שחרית אינה נמשכת לאורך היום, מפני שלאחר מכן האדם פונה לעיסוקיו. לכן יש לחדש אותה בערב.

29 ואפי' מי שאינו בעל עסק הנה בלימודו בבחי' עשיה סדר זרעים כו' נמשך הלב אחר גשמיות הדברים בבחי' הסתר וצמצום בחי' אלקים.

ואפילו מי שאינו איש עסקים, הרי שבזמן לימודו, בבחינת עשיה, [כגון] בסדר זרעים וכו', הלב נמשך אחר הגשמיות של הנושאים הנלמדים, בבחינת הסתר וצמצום, בבחינת אלקים.

גם מי שאינו עוסק בעסקים נמשך אל הגשמיות: כשהוא לומד את ההלכות המעשיות, כגון דיני חקלאות שבסדר זרעים, לבו נמשך אחר הנושאים הגשמיים. זוהי בחינת אלקים, שם המבטא את ההסתר והצמצום של ה'.

וצריך לעורר עוד את האהבה ושמחה מנקודת הלב להיות גילוי בחי' הו'י' כנ"ל. אך לא די בהתגלות האהבה בזה לבד כ"א עיי' תושב"כ הקל קול יעקב⁹⁴

לכן צריך לעורר שוב את האהבה והשמחה מנקודת הלב, כדי שתתגלה בחינת הו'י, כנ"ל. אך אין די בכך שהאהבה תתגלה לבדה; הדבר נעשה באמצעות התורה שבכתב, "הקול קול יעקב",

לכן עליו לעורר מחדש אהבה ושמחה מנקודת הלב הפנימית, כדי לגלות את בחינת הו'י. אך האהבה לבדה אינה מספיקה; עליה לבוא בעקבות לימוד התורה שבכתב, "הקול קול יעקב".

כנ"ל להיות קורא וממשיך בתורה גילוי אור ה' ממש ואחר כך בתורה שבע"פ בחי' בטול ממש ולהיות בחי' ואשים דברי בפ"ך⁹⁵ כנ"ל ודירה בתחתונים ממש כנ"ל להיות בחי' הו'י' אלקיכם כו' וד"ל:

כנ"ל, כדי לקרוא בתורה ולהמשיך בה גילוי של אור ה' ממש; ולאחר מכן, בתורה שבעל פה, להגיע לבחינת ביטול ממש, ולהיות בבחינת "ואשים דברי בפ"ך", כנ"ל, וכן להיות דירה בתחתונים ממש, כנ"ל, ולהגיע לבחינת "הו'י אלקיכם" וכו'. וד"ל.

באמצעות קריאת התורה שבכתב ממשיכים את גילוי אור ה', ולאחר מכן, באמצעות התורה שבעל פה, מגיעים לביטול גמור, לכך שדברי ה' יהיו בפיו של האדם, וליצירת דירה אמיתית לה' למטה. זהו "הו'י אלקיכם": גילוי הו'י בתוך תחומו של אלקים עצמו, כלומר בתוך העניינים הגשמיים שאליהם נמשך הלב.

בעבודה

להתבונן בכך שבתורה ובמצוות אוחזים בה' עצמו, עד שהשמחה מגיעה אל הלב; לחוש בכאב על כל עניין גשמי החוסם את האור; לעורר אהבה כתפילה מדי בוקר ולחדש אותה בערב, שכן יום של עיסוקים מושך את הלב להסתר; ואז ללמוד תחילה בקול את התורה שבכתב, ולקרוא לאור אל תוך הלב, ולאחר מכן את התורה שבעל פה, עד שדברי ה' יהיו בפיו של האדם עצמו.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר ששמחת העבודה את ה' צריכה לעלות על כל התענוגים שבגני עדן?
2. מהו "המצר שבגרון", ומה ממלא תפקיד זה בחייו?
3. כיצד יכולים הכאב על המכשולים (חבלי הלידה) והשמחה להשתייך לאותו תהליך?
4. מדוע התורה שבכתב רק "קוראת" לאור ה', ואילו התורה שבעל פה מאחדת את האדם עמו?
5. לפי הפסקאות האחרונות, מדוע צריך להזכיר את יציאת מצרים בערב ולא רק בבוקר?

הערות

פסוקה 1

1 לכן אמר לבניי

במקום זה נדפס גם תעתיק אחר של המאמר, שנרשם בידי רבי משה, בנו של אדמו"ר ז"ק, כדי שהקורא יוכל להשוות תיעוד נוסף של אותו מאמר.

הערת קה"ת

הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ג ע' קו. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. הגהות באוה"ת פ' וארא ע' קעא ואילך. שם ע' רלז, וע' רמ. הנחה אחרת (נדפס מגוכת"ק הצ"צ) כרך ז ע' ב'תקצו. לכללות מאמר זה ראה לכן אמור במאמרי אדה"א פ' וארא בהרחב הביאור. ד"ה אני ישנה תרל"ד ע' קס. פלח הרמון שמות ע' סו.

2 לכן אמר לבני ישראל

דבר ה' למשה עבור העם: "לכן אמור לבני ישראל: אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים..." המאמר פותח בפסוק זה ומבאר אותו בפסוקה 15, כגילוי הו"י המחולל את יציאת מצרים הפנימית.

Exodus 6:6 שמות ו':6

לכן אמר לבני־ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצילתי אתכם מעבדתם וגאלי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD, and I will bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ו, 1.

3 פי גם בלילות

על המילים "כלומר, גם בלילות" מעיר אור התורה שאפשר להסביר את הזכרת יציאת מצרים בלילה על פי יחודא תתאה, שבו ה' נוכח בתוך מציאות העולם.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' בא ע' רסד מצייץ ע"ז "הזכרת יצי"מ בלילה אפ"ל ע"ד יהו"ת".

4 בלילות

ההערה מעירה שבנוסח כתוב "לילות" בלשון רבים. בתעתיק האחר שבכרך ז מוצגת השאלה במפורש: נסים גדולים רבים נעשו לישראל, ואף על פי כן רק את יציאת מצרים צריך להזכיר פעמיים בכל יום.

הערת קה"ת

לשון רבים. ראה אוה"ת ויקרא כרך ג ע' תשמא. ובאוה"ת וארא כרך ז ע' ב'תקצו "ואף שהרכבה נסים גדולים היו שנעשו לישראל ואעפ"כ אין החיוב להזכירם פעמיים בכל יום וזאת הנס דיצ"מ דוקא שחייב"י להזכירם פעמיים בכל יום".

5 בכל דור ודור . . בכל יום

המשנה שבהגדה: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". המאמר מחיל זאת על כל יום, בבוקר ובערב.

Pesachim 116b:3-4 פסחים קט"ז ב:ג-ד'

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שגאמר: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי

ממצרים". לפיכך אנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו. הוציאנו מעבדות לחרות, מגיון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו הלויה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Tanya, Likkutei Amarim 47:1 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ:א'

והנה, "בכל דור ודור, - וכל יום ויום - חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים". והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף, "משכא וחזא", ליכלל ביהוד אור"איו"סוף ברוך-הוא, על ידי עסק התורה והמצוות בכלל, ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפירוש, באמרו: "ה' אלקינו ה' אחד".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים קטז, ב. ראה תניא רפמ"ז. לקו"ת פ' אמור ד"ה וספרתם.

6 שו"ה ולעומת — מצרים בקדושה

אור התורה מציע שם שורש מצרים שבקדושה הוא שם אלקים, שממנו באים הכלים המגבילים.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' וארא ע' רמ כי שמצרים דקדושה "י"ל שרשו שם אלקים שמשם שרש הכלים המגבילים".

7 מזכירין יצי"מ בלילות

המשנה קובעת שיש להזכיר את יציאת מצרים גם בלילה, ורבי אלעזר בן עזריה מספר כיצד בן זומא למד זאת מן המילים "כל ימי חיך". המאמר שואל מדוע יש לזכור את הנס הזה, יותר מכל הניסים האחרים, ביום ובלילה.

Berakhot 12b:23-24 ברכות י"ב ב:כ"ג-כ"ד

מתני' מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרש בן זומא. שגאמר "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך". "ימי חיך" — ה'מים, "כל ימי חיך" — הלילות.

MISHNAH V The exodus from Egypt must be mentioned at night. R. Eleazar b. 'Azariah said : Behold I am like one seventy years old, and I have never been worthy [to hear the reason] why the exodus from Egypt should be mentioned at night, until Ben Zoma expounded it [as follows]. It is said, "That thou mayest remember the day when thou camest forth out of the land of Egypt all the days of thy life" (Deut. ... xvi. 3). [Had the Scriptures stated] "the days of thy life" [it

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יב, ב ועוד.

8 מה יפית

"מה יפה את ומה נעמת, אהבה בתענוגים!" המאמר מחיל זאת על כנסת ישראל שלמעלה, ולמטה על שמחת הנשמה בה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מה־יפית ומה־נעמת אהבה בתענוגים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, ו.

9 עבדו את ה' בשמחה

"עבדו את ה' בשמחה, בואו לפניו ברננה." השמחה היא הדרך שבה ראוי לעבוד את ה'.

Psalms 100:2 תהילים ק:ב

עבדו את־ה' בשמחה באו לפניו ברננה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence
with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ק, ב. ראה אוה"ת תבוא עי' תתשו ואילך. באוה"ת כרז ז עי' ב'תקצח נוסף "וכן תחת אשר לא עבדת בשמחה ובטוב לבב כו' וענין שמחה זו הוא עי"ד מ"ש" אם הבנים.

10 אם הבנים שמחה

ה' "מושיב עקרת הבית, אם הבנים שמחה". המאמר מפרש את האם כבינה ואת הבנים כמדות שנוולדות ממנה (פסוקה 7).

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט

מוֹשִׁיבֵי עֲקֵרֹת הַבָּיִת אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a
joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

11 כי אם לבינה תקרא

בפשטות, "אם לבינה תקרא". כשקוראים את "אם" כ"אם" במשמעות של אם, הפסוק מכנה את הבינה "אם", וקושר בין "אם הבנים שמחה" לבין הבינה.

Proverbs 2:3 משלי ב:ג

כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתִבְנוּנָה תִתֵּן קוֹלָךְ:

Yea, if thou call for understanding, And lift up thy voice for
discernment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ב, ג.

12 שויה וכדכתיב — אור א"ס ב"ה למטה

על "גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה" מוסיף אור התורה: "היינו על ידי תורה ומצוות".

הערת קה"ת

באוה"ת פ' בא עי' רסה נוסף "ר"ל ע"י תומ"צ".

13 ישמח ישראל בעשיו

"ישמח ישראל בעשיו". המאמר משתמש בפסוק כדי לתאר את השמחה שבאה בעקבות ההתבוננות באור ה' שמתגלה למטה.

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט:ב

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיו בְּנִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמֶלְכָם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be
joyful in their King

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 רשפי אש

על אהבה נאמר: "רשפיה רשפי אש". המאמר משתמש בדימוי הזה כדי לתאר את האהבה הנסתר שבנשמה, הפורצת מתוך הגוף.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שִׁימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לֶפֶךְ כַחוֹתָם עַל־רֹעֶךָ כִּי־עֲזָה כִמְוֹת אַהֲבָה קָשָׁה כְּשֹׁאֵל קִנְאָה רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שֶׁלֹּהֲבִתֶּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 להיות חדות ה' היא מעוזו

"כי חדות ה' היא מעוכם". המאמר מתאים זאת ל"מעוזו": השמחה בה' נעשית כוחו של האדם.

Nehemiah 8:10 נחמיה ח:י

וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ אֲכֹלוּ מִשְׁמְנִים וּשְׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְחוּ מְנוֹת לְאִין נָכוֹן לוֹ כִּי־קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאֶל־תַּעֲצֹבוּ כִּי־חֲדוּת ה' הִיא מְעוֹכָם:

Then he said unto them: 'Go your way, eat the fat, and drink
the sweet, and send portions unto him for whom nothing is
prepared; for this day is holy unto our L-rd; neither be ye
'grieved; for the joy of the L-RD is your strength

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עי"פ נחמ"י ח, י. באוה"ת בא עי' רסה נמצא קיצור מהדרוש "כנס"י אהבה בתענוגים, ובנפש זהו שמחת הנפש בהוי' עושה על ידי אקב"ו".

16 תחת אשר לא עבדת

"מפני שלא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כול". בפשטות, "מתוך שפע של הכול"; המאמר מפרש זאת כיותר משפע של הכול, יותר מכל התענוגים שבגני עדן.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַּדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כֹּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyful-
ness, and with gladness of heart, by reason of the abundance
;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

17 מרב כל כו', דהיינו

בכתביד זה הוסיף הצמח צדק בכתב ידו: "מרב כל, כלומר, יותר מריבוי

כל, שהוא". כך מובהר שהפסוק נדרש כשמחה העולה על כל תענוג רוחני.
הערת קה"ת
בבזך באב" 82 נוסף בגזכתי"ק כ"ק אדמו"ר הצ"צ: מרב כל, פי' יותר מרב כל
דהיינו.

18 דהיינו בחי' כל התענוגים הרוחניים ג"ע עליון וג"ע תחתון

דברים אלה, המזהים את "כלי" עם התענוגים שבגן עדן העליון והתחתון,
מצוטטים באור התורה על בראשית.
הערת קה"ת
מובא באוה"ת בראשית כרך ד תשפו, ב.

19 מחמת שיתכונן

אחרי "מתוך התכוננות" מוסיף כתב־היד: "עד כמה גדולה ורבה בעוז ובכוח
קדושת כבודו היקר של אור אין סוף ברוך הוא, המלוכב בעבודתו בקיום
המצוות; שהרי נאמר: 'כי נשגב...'".
הערת קה"ת
בגזכתי"ק הנ"ל נוסף: כמה גדול ורב כח ועוז יקר תפארת קדושת אור א"ס
בי"ה המלוכב בעבודתו בקיום המצוות כי הנה כתי': כי נשגב.

20 כי נשגב שמו לבדו

"יהללו את שם ה', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". המאמר
מפרש זאת כך: שם הוי"ו עצמו נעלה מן העולמות, ורק הודו מאיר בהם.
Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג
יהללו את־שם ה' כִּי־נִשְׁגַב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:
Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is
.exalted; His glory is above the earth and heaven
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קמח, יג. בלקו"ת ואתחנן ד, ב מציין לכאן.

21 כי נשגב שמו לבדו

"יהללו את שם ה', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". המאמר
מפרש זאת כך: שם הוי"ו עצמו נעלה מן העולמות, ורק הודו מאיר בהם.
Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג
יהללו את־שם ה' כִּי־נִשְׁגַב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:
Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is
.exalted; His glory is above the earth and heaven
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קמח, יג.

22 פי' ששמו הוא מדת מלכותו

תורה אור מסביר שם את מאמר פרקי דרבי אליעזר: "עד שלא נברא העולם
היה הקדוש ברוך הוא ושמו בלבד". שמו כשלעצמו אינו מחיה את
העולמות, כפי שנאמר "כי נשגב שמו לבדו" — הוא נבדל מהם, ורק ההוד
שלו מתפשט בארץ ובשמים.
הערת קה"ת
ראה לקמן עט, ב. ובספר המאמרים תש"א ע' יא.

23 מלך שמו נקרא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
פיוט אדון עולם.

24 עוזר וכו'

בכתב־היד כתוב "עוזר ומושיע וגו'", בציטוט המשך הברכה.
הערת קה"ת
בגזכתי"ק הנ"ל: עוזר ומושיע כו'.

25 ושכנתי בתוכם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". המילה "ושכנתי" נגזרת מאותו שורש
כמו "שכינה", נוכחותו של ה' השורה למטה.
Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח
וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:
And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among
them.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שמות כה, ח.

26 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים". באמצעות מלכותו ה' הוא מלך על כל
העולמות.
Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג
מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:
Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
.endureth throughout all generations
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קמה, יג.

27 שיקרא — שמו מלך עליהם

ההערה מפנה לדיון באור התורה על "ושמו נקרא מלך עליהם".
הערת קה"ת
ראה אוה"ת בא ע' רסה.

פסקה 4

28 הצדיקים נהניו מזיו השכינה

רב היה אומר שבעולם הבא אין אכילה ושתייה, "אלא הצדיקים יושבים
ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". המאמר ממקם את התענוג
הזה בגן עדן העליון, שמקבל רק את זיו שמו.
Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב
מְרַגְּלָא בַּפּוּמִיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ
לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא
שְׁנֵאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים
מִזֵּי הַשְּׁכִינָה, שְׁנַאָמַר: "וַיִּחְזּוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".
It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the
world to come. In the world to come there is neither eating
nor drinking; no procreation of children or business trans-
actions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit
enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre
of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did
.eat and drink" (Exod. xxiv. II)
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

29 במצותיו ממש

לאחר המילים "במצותיו ממש" מוסיף כתב היד: "שעל ידי אתערותא דלתתא נעשית אתערותא דלעילא, שיהיו המשכות אור אין סוף ברוך הוא".

הערת קה"ת

בגובתי"ק הנ"ל נוסף: שע"י אתעדל"ת אתעדל"ע להיות המשכות אור א"ס ב"ה.

30 הקב"ה מניח תפילין, הקב"ה מתפלל

רבי יצחק לומד שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין מן הפסוק "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו". המאמר מביא זאת כדי להראות שהמצוות הן של ה' עצמו.

Berakhot 6a:17-18 ברכות ו' א:י"ז-י"ח

אָמַר רַבִּי אֲבִין בַּר רַב אָדָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַזִּין שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין שְׁנָאֻמַּר: "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְזְרוּעַ עֹזִי". "בְּיָמֵינוּ" — זֶה תּוֹרָה, שְׁנָאֻמַּר: "מִיָּמֵינוּ אֵשׁ דָּת לָמוּ", "וּבְזְרוּעַ עֹזִי" — אֵלּוּ תְּפִלִּין, שְׁנָאֻמַּר: "ה' עֹז לָעָמוּ יִתֵּן".

Rab Abin b. Rab Adda said in the name of R. Isaac : Whence is it that the Holy One, blessed be He, lays Tefillin ? As it is said, "The L-rd hath sworn by His right hand, and by the arm of His strength" (Is. Ixii. 8). "By His right hand" means Torah ; as it is said, "At His right hand was a fiery law unto them" (Deut. xxxiii. 2); "by the arm of His strength" means ... Tefillin, as it is said, "The L-rd will give strength unto

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ו, א. ראה לעיל לד, ד.

31 הקב"ה מתפלל

רבי יוחנן, בשם רבי יוסי, לומד שהקדוש ברוך הוא מתפלל מן הפסוק "לשמחם בבית תפילתי": נאמר "תפילתי" ולא "תפילתם". בהערת קה"ת מצוין ברכות ו ע"א כמקור לשתי המימרות; מימרה זו מופיעה בדף ז ע"א.

Berakhot 7a ברכות ז א

32 אני מדבר בצדקה

בחזון ישעיהו על ביאת ה' מאדום נאמר: "אני מדבר בצדקה, רב להושיע". המאמר מדגיש את המילה "אני": ה' עצמו מדבר בצדקה.

Isaiah 63:1 ישעיהו ס"ג:א

מִי־הוּא בָּא מֵאֲדוּם חֲמוֹץ בְּגָדִים מְבַצֵּרָה זֶה הַדּוֹר בְּלָבוֹשׁ צֹצֵה בָּרֶב כַּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

Who is this that cometh from Edom, with crimsoned garments from Bozrah? This that is glorious in his apparel, stately in the greatness of his strength?'— 'I that speak in —'.victory, mighty to save

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סג, א.

33 דאורייתא וקוב"ה כולא חד

אחד המקומות שמצוינים בהערת קה"ת: "למדנו שהקדוש ברוך הוא נקרא תורה... והתורה אינה אלא הקדוש ברוך הוא". הדברים המדויקים "התורה והקדוש ברוך הוא כולא חד" מובאים בשם הוזהר בתניא.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

Zohar II, 60a זח"ב ס, א

הערת קה"ת

מובא בתניא פ"ד ר"פ כ"ג בשם הוזהר. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. לקו"ת נצבים רד"ה כי קרוב אליך. ולהעיר ג"כ מתיקונים ת"י ו תני כה — הערת כי"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים ת"ש ע' 66. ובסה"מ תש"ח ע' 114.

34 זיו והוד

בכתב היד כתוב "והודו" במקום "והוד".

הערת קה"ת

בגובתי"ק הנ"ל: והודו.

35 כי ביה ה' צור עולמים

רבי יהודה ברבי אילעי דורש את הפסוק: אלה הם שני העולמות שברא הקדוש ברוך הוא, אחד בה"א ואחד ביו"ד — העולם הזה בה"א והעולם הבא ביו"ד. המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה שמו נעלה מכל העולמות.

Menachot 29b:7-8 מנחות כ"ט ב:ז-ח'

חסרי להו לגגיה דחי"ת כלומר חי הוא ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דחי"ת כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מר' אמי מאי דכתיב (ישעיהו כו, ד) בטחו ביי' עדי עד כי ביה יי' צור עולמים אמר ליה כל התולה בטחנונו בהקב"ה הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא אמר ליה אנא הכי קא קשיא לי מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב יי'

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

36 ב"ה ה' צור עולמים

"בטחו בה' עדי עד, כי ביה ה' צור עולמים". חז"ל דורשים "צור" מלשון "צור": בשתי האותיות של השם יי', יו"ד וה"א, יצר ה' את שני העולמות.

Isaiah 26:4 ישעיהו כ"ו:ד'

בְּטַחוּ בַּה' עַד־עֵד כִּי בָקָה ה' צוֹר עוֹלָמִים:

Trust ye in the L-RD for ever, For the L-RD is GOD, an ever-lasting Rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, ד.

37 ויש שמברכין בעל... בלמ"ד

בהלכות הברכה על בדיקת חמץ דן אדמו"ר הזקן בנוסח "על ביעור חמץ", עם "על", ובנוסח עם למ"ד ("לבער"). זהו הרקע ההלכתי לסוגריים על שני הנוסחים.

הערת קה"ת

ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תלב סעיף ד.

פסקה 5

38 ובוזהר איתא דבמחשבה אחת ברא את העולם

רבי שמעון מלמד שכאשר עלה במחשבתו של ה' לברוא את עולמו, כל העולמות עלו במחשבה אחת ונבראו באמצעותה.

Zohar II, 20a זח"ב כ, א

הערת קה"ת

זח"ב כ, א.

39 היוצר יחד לבם

"יוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם". התלמוד דורש את המילה "יחד" כמבט יחיד הכולל את כל הנבראים בבת אחת.

Psalms 33:15 תהילים ל"ג:ט"ו

הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמִּבִּין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם:

He that fashioneth the hearts of them all, That considereth
all their doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, טו.

40 כולם נסקרים בסקירה אחת

בראש השנה כל הנבראים עוברים לפני ה', ו"כולם נסקרים בסקירה אחת";
רב נחמן בר יצחק מוצא לכך מקור בפסוק "יוצר יחד לבם".

Rosh Hashanah 18a:14 ראש השנה י"ח א:י"ד

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְכוּלָּן נִסְקְרִין בְּסִקְרִיהָ אַחַת. אָמַר
רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָף אֲנִי נִמְי תְּנִינָא: "הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמְכִּין אֶל כָּל
מַעֲשֵׂיהֶם". מַאי קָאָמַר? אֵילִימָא הָכִי קָאָמַר: דְּבִרְנָהּ לְכוּלֵי עֲלָמָא
וּמִיַּיחַד לְפִיֵּיהּ כְּתִידָא — וְהָא קָא תְּזִינּוּ דְלָאוּ הָכִי הוּא! אֶלָּא לָאו, הָכִי
קָאָמַר: הַיּוֹצֵר רוּאָה יַחַד לִבָּם וּמְכִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה יח, א.

41 וקורא הדורות מראש

"מי פעל ועשה? קורא הדורות מראש". ה' רואה את כל הדורות בבת אחת,
מראשיתם.

Isaiah 41:4 ישעיהו מ"א:ד'

מִי־פָעַל וַעֲשֵׂה קְרָא הַדִּירוֹת מֵרֵאשִׁי אֲנִי ה' רֵאשׁוֹן וְאַתָּה־רִנָּם אֲנִי־הוּא:
Who hath wrought and done it? He that called the genera-
tions from the beginning. I, the L-RD, who am the first, And
with the last am the same

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 ואמרו רז"ל כולם . . וכמ"ש במ"א

בלקוטי תורה מופיע אותו משל: מחשבה אחת אינה נחשבת לעומת כל
המחשבות שהנשמה יכולה לחשוב, ועל אחת כמה וכמה לעומת עצמותה;
כך גם החיות הנמשכת בכל העולמות אינה נחשבת לפניו. המאמר מסיים
שמטרת האדם היא להשתוקק להיכלל בעצמותו ממש.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה כה, א.

43 שית אלפי שני דהוי עלמא

רב קטינא אומר: "העולם קיים ששת אלפים שנה, ובאלף השביעי הוא
חרב". המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את מלוא תקופת ההיסטוריה,
אשר, יחד עם ימות המשיח ותחיית המתים, עומדת לפני ה' כמחשבה אחת.

Sanhedrin 97a:12 סנהדרין צ"ז א:י"ב

אָמַר רַב קַטִּינָא: שֵׁית אֲלָפֵי שָׁנֵי הָיָי עֲלָמָא, וְחַד חֲרֻב, שְׁנָאָמַר: "וְנִשְׁגַּב
ה' לְבָדוּ פְּיוֹם הָהוּא". אֲבָי אָמַר: תְּרִי חֲרֻב, שְׁנָאָמַר: "יַחֲיִינוּ מִיָּמִים
פְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקֻמּוּ וְנִחְיָה לְפָנָיו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

44 ולית מחשבה תפיסא ביה כלל

מתוך תפילתו של אליהו הפותחת את ההקדמה השנייה לתיקוני זוהר
(פתח אליהו): "ריבון העולמים... אין מחשבה תפיסא בך כלל". המאמר
מיישם זאת על הקדוש ברוך הוא עצמו, שאינו מתלבש בעולמות.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א:י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר

ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיות (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 6

45 אף גילת ורנן

בנבואת ישעיהו על המדבר הפורה נאמר שהוא "גיל", אכן בשמחה
וברינה". המאמר משתמש במילים אלה לתיאור שמחת הנשמה.

Isaiah 35:2 ישעיהו ל"ה:ב'

פֶּרֶחַ תִּפְרַח וְתִגַּל אֶף גִּילת וְרִנָּן כְּבוֹד הִלְכְּנוּ נְמוּלָה הָדָר הַפְּרָמַל
וְהַשְּׁרוֹן הָמָּה יֵרְאוּ כְבוֹד־ה' הָדָר אֱלֹהֵינוּ:

It shall blossom abundantly, and rejoice, Even with joy and
singing; The glory of Lebanon shall be given unto it, The ex-
cellency of Carmel and Sharon; They shall see the glory of
the L-RD, The excellency of our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 שאין כל העולמות כדאי לו

באור התורה מופיעה שם גרסה מקוצרת של הקטע הזה.

הערת קה"ת

באוה"ת בא ע' רסז קיצור.

פסקה 7

47 שכל כבודו פנימה

"כל כבודה בת מלך פנימה". המאמר מתאים את הדימוי למלך שכבודו
נסתר בתוכו עד שעת שמחה.

Psalms 45:14 תהילים מ"ה:י"ד

כָּל־כְּבוֹדָהּ בַּת־מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמְּשַׁבְצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה:

All glorious is the king's daughter within the palace; Her rai-
ment is of chequer work inwrought with gold

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 עבדו את ה' בשמחה

"עבדו את ה' בשמחה". כאן המאמר מפרש את השמחה כגילוי: לעבוד את
ה' כך שאורו יתגלה.

Psalms 100:2 תהילים ק':ב'

עֲבֹדוּ אֶת־ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנָּה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence
with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו". המאמר רואה בכך את הגילוי
שהשמחה מביאה.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh
shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken
'it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 אם הבנים שמחה

"אם הבנים שמחה". הבנים הם המדות; היא אם שמחה רק לאחר שנולדו, כלומר, התגלו בלב.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מושיבי עֲקֶרֶת הַבֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט. בגזכתי"ק הנ"ל נוסף: בבחי' לידה.

51 עבדו את ה' . . הרי הן בבחי' עיבור

הקטע מ"עבדו את ה' בשמחה" ועד "במצב של עיבור" מצוטט באור התורה על שיר השירים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרד.

פסקה 8

52 והנה המעכב . . אל גילוי הלב

פתיחת הפסקה, מן "והנה, מה שמעכב" ועד "גילוי שבלב", מצוטטת שם.

הערת קה"ת

מובא בבאיאה"ז לצ"צ כרך א ע' תקמו.

53 מצר הגרון שהוא האמצעי בין מוחין שבראש ללב

הרעיון שמצר הגרון עומד בין המוחין שבראש לבין הלב מוסבר שם.

הערת קה"ת

נתבאר בד"ה קול דודי תרמ"ג ע' קיט.

פסקה 9

54 כעצמות בבטן המליאה

"כשם שאינך יודע את דרך הרוח, או כיצד נוצרות העצמות ברחם האשה ההרה, כך אינך יכול לדעת את מעשה ה'". המאמר משתמש בדימוי זה כדי לתאר את כאבי ההיריון.

Ecclesiastes 11:5 קהלת י"א:ה'

כְּאִשֶּׁר אֵינָךְ יוֹדֵעַ מִהֲדֶרֶךְ הָרוּחַ כְּעֶצְמִים בְּבֶטֶן הַמְּלֵאָה כִּכָּה לֹא תֵדַע אֶת־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל:

As thou knowest not what is the way of the wind, Nor how the bones do grow in the womb of her that is with child; Even so thou knowest not the work of G-d Who doeth all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ קהלת יא, ה.

55 בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך

תפילתו הקצרה של רבי יהושע עבור מי שהולך במקום סכנה: "הושע, ה', את עמך, את שארית ישראל; בכל פרשת העיבור יהיו צרכיהם לפניך."

Berakhot 28b:14 ברכות כ"ח ב:י"ד

רבי יהושע אומר: ההולך במקום סכנה, מתפלל תפלה קצרה, ואומר: "הושע ה' את עמך את שארית ישראל, בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך. ברוך אתה ה' שומע תפלה".

R. Joshua says : If one is journeying in a place of danger, he should offer a short prayer, saying : "Save, O L-rd, Thy peo-

ple, the remnant of Israel ; in all times of crisis may their needs be before Thee. Blessed art Thou, O L-rd, Who hear-kenest to prayer

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כח, ב. כט, ב. וראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"א.

56 אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברת

הגמרא מסבירה את הביטוי "פרשת העיבור": "גם כשאתה מלא חימה (עברה) עליהם, כמו אישה הרה (עוברת), יהיו כל צרכיהם לפניך." מכאן לומד המאמר שהגלות נקראת היריון.

Berakhot 29b:10 ברכות כ"ט ב:י'

רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרשת העבור: מאי "פרשת העבור"? אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: אפילו בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברת — יהיו כל צרכיהם לפניך. איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה — יהיו כל צרכיהם לפניך.

R. Joshua says : If one is journeying in a place of danger, he should offer a short prayer, saying : "Save, O L-rd, Thy people, the remnant of Israel ; in all times of crisis may their needs be before Thee." What means "times of crisis ['ibbur]"? Rab Hisda said in the name of Mar 'Ukba : Even at the time when Thou art full of wrath ['e'brah] against them like a woman big with child ['ubberet], may all their needs ... be before Thee. Another version is : Rab

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

57 והגאולה נק' בשם לידה

מוקדם יותר בפרשה מסבירה תורה אור מדוע הגלות והגאולה נמשלות להיריון וללידה: לעובר יש את כל איבריו, אך ראשו כפוף בין ברכיו; הוא אינו חושב, רואה או שומע, ואוכל ממה שאמו אוכלת. בלידה נפתח מה שהיה סגור. עוד מובא שם שיחזקאל מדמה את הגאולה ממצרים לילד ביום היוולדו.

הערת קה"ת

ראה לעיל נה, א.

פסקה 10

58 הרינו חלנו מפניך ה'

בכתביהיד כתוב: "היינו הרות, התפתלנו מכאבים וגו' לפניך, ה'", כדי לציין שהושמטו מילים; ההערה מציעה שהכוונה לפסוקים בישעיהו כו, יז-יח.

הערת קה"ת

בגזכתי"ק הנ"ל: "הרינו חלנו כו' מפניך ה'", ואולי הכוונה לישע' כו, יז, יח.

59 הרינו חלנו מפניך

"כמו אישה הרה העומדת ללדת, המתפתלת וזועקת בכאביה, כך היינו לפניך, ה'. היינו הרות, התפתלנו..." דברי המאמר מחברים את "היינו הרות, התפתלנו" (כו, יח) עם "לפניך, ה'" (כו, יז); בהערת קה"ת מציעים שאלו הפסוקים שאליהם מכוונת לשון המאמר.

Isaiah 26:17-18 ישעיהו כ"ו:יז-י"ח

כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בתבליה כו' היינו מפניך ה' הרינו חלנו כמו ילדנו רוח ישועת בליעשה ארץ וכל יפלו ישיבי תבל:

.the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, יט.

פסוק 13

65 הקול קול יעקב

דבריו של יצחק כאשר יעקב בא לפניו: "הקול קול יעקב, והידיים ידי עשוי".
המאמר מפרש את קולו של יעקב כקולה של התורה.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁחוּ וַיֹּאמֶר הֲקֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי
עֲשׂוּ:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him,
and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are
'the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 14

66 כל הקורא בתורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תדב"א רפ"ה.

67 כל הקורא בתורה הקב"ה קורא כנגדו

הערת קה"ת מפנה לכאן: "כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק
בתורה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", והדבר נלמד מן
הביטוי "לנוכח פני ה'". המאמר מביא את דברי חז"ל בקיצור.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח:א-ב'

... איך למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער
שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר
שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג') ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר
לכך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לכך נכח פני ה' מכאן
אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו
וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה
נוכח אלה וגו' (מלכים א כ"ט:כ"ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם
...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

פסוק 15

68 לכן אמר לבני ישראל אני הוי"ה והוצאתי אתכם מתחת סבלות

מצרים

הפסוק שבו נפתח המאמר, וכעת הוא מתבאר: התגלות הוי"ה מוציאה את
ישראל "מתחת סבלות מצרים" ומצילה אותם "מעבודתם".

Exodus 6:6 שמות ו':ו'

לְכֹן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סָבִלֹת מִצְרַיִם
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵעֲבֹדָתָם וְגָאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD,
and I will bring you out from under the burdens of the
Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I

Like as a woman with child, that draweth near the time of
her delivery, Is in pain and crieth out in her pangs; So have
we been at Thy presence, O L-RD. We have been with child,
we have been in pain, We have as it were brought forth wind;
We have not wrought any deliverance in the land; Neither
.are the inhabitants of the world come to life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 הוא כדי . . ב"ה

במקום "נועד לכך שאורו של ה', ברוך הוא, יתגלה", כתוב בכתב-היד:
"הוא כאב המניעה, וגילוי אור הוי", ברוך הוא, כדי להיות במצב של לידה".

הערת קה"ת

בגזכתי"ק הנ"ל: הוא צער מניעות וגילוי אור הוי"ה להיות בבחי' לידה.

פסוק 11

61 וישמח ישראל בעושיו

"ישמח ישראל בעושיו". כאן מתוארת השמחה של "לידה", המפזרת את
המכשולים.

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט:ב'

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּגִילּוֹ בְּמַלְכֹּם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be
joyful in their King

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 יתפרדו כל

"כי הנה אויבך ה'... יתפרדו כל פועלי אוי". המאמר שואל את המילים
האלה לתיאור המכשולים שמתפזרים כשהשמחה נולדת.

Psalms 92:10 תהילים צ"ב:י'

כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ ה' בִּיְהִינָה אֹיְבֶיךָ יִתְפָּרְדּוּ כָּל-פְּעֻלֵי אוֹן:

For, lo, Thine enemies, O L-RD, For, lo, Thine enemies shall
.perish: All the workers of iniquity be scattered

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 12

63 ואראך מתבוססת בדמיך

במשל שביחזקאל על ישראל כתינוקת שננטשה: "ואעבור עלייך ואראך
מתבוססת בדמיך, ואומר לך: בדמיך חיי". המאמר מפרש את הדם
כמכשולים שנמסו ונעלמו.

Ezekiel 16:6 יחזקאל ט"ז:ו'

וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרָאךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ וְאָמַר לְךָ בְּדָמֶיךָ חַיִּי וְאָמַר לְךָ
בְּדָמֶיךָ חַיִּי:

And when I passed by thee, and saw thee wallowing in thy
blood, I said unto thee: In thy blood, live; yea, I said unto
thee: In thy blood, live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 ותשליך במצולות . . חטאתם

"ישוב ירחמנו... ותשליך במצולות ים כל חטאתם". המכשולים נעלמים
כליל, כמו חטאים המושלכים לים.

Micah 7:19 מיכה ז':י"ט

יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ וְקָבַשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלֹךְ בַּמַּצְלוֹת יָם כָּל-חַטֹּאתֵינוּ:

He will again have compassion upon us; He will subdue our
iniquities; And Thou wilt cast all their sins into the depths of

will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 הקול קול יעקב

"הקול קול יעקב". כאן הוא מזוהה עם התורה שבכתב, שבאמצעות קולה מתרחשת יציאת מצרים.

Genesis 27:22 בראשית כ"ב:ב

וַיֵּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יָדֵי עֶשָׂו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 פסוק

70 והבאתי אתכם אל הארץ

"ואביא אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם, ליצחק וליעקב". הכניסה לארץ היא היעד שמעבר ליציאת מצרים.

Exodus 6:8 שמות ו':ח

והבאתי אתכם אל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאָתִי אֶת־יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרֶשֶׁה אֲנִי ה'.

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to 'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ו, ח.

71 כי הנה כתיב אל ארץ טובה ורחבה

קטע מן המאמר, המתחיל במילים אלה, מובא שם.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ד ע' קפח.

72 אל ארץ טובה ורחבה

בסנה מבטיח ה' להעלות את ישראל ממצרים "אל ארץ טובה ורחבה". המאמר מפרש את "רחבה" כהתרחבותה של התורה שבעל פה.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וְאָרֶד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלַהֲעֵלֹתוֹ מִדֶּהָאָרֶץ הַהִוא אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל־אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל־מְקוֹם הַכִּנְעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִיטִי וְהַיִּבְיטִי:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, ח.

73 וא"י זו היא בחיי תושבע"פ

בעניין ארץ ישראל כתורה שבעל פה, אור התורה מציין שקטע בוהר (Acharei 68a) מרמז שהצבי הוא יסוד.

הערת קה"ת

ע' באוה"ת פ' ראה ע' תשמג שמציין על זה שבוהר פ' אחרי סח, א משמע צבי הוא יסוד ע"ש. וראה ברשימות על שה"ש ע' נה.

74 מארז"ל ע"פ ארץ צבי

רב חסדא שואל מדוע ארץ ישראל נמשלה לצבי: "כשם שעורו של צבי אינו יכול להכיל את בשרו, כך ארץ ישראל אינה יכולה להכיל את פירותיה".

Ketubot 112a:13-14 כתובות קי"ב א:י"ג-י"ד

אמר רב חסדא, מאי דכתיב: "וְאֵתָן לָהּ אֶרֶץ חֲמֹדָה נְחֹלֶת צְבִי", לָמָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלָה לַצְּבִי? לומר לה: מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו, אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה. דבר אחר: מה צבי זה קל מכל החיות, אף ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה. אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן — אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה שמנים, תלמוד לומר: "זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ", שִׁמְנִים מְחֻלָּב וּמְתוּקִים מְדֻבָּשׁ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

כתובות קיב, א.

75 צבי צבאות גוים

"נתתי לכם ארץ חמדה, נחלת צבי צבאות גוים". התלמוד דורש את ה"צבי" שבפסוק כצבי, שעורו מתרחב כדי להכיל את בשרו.

Jeremiah 3:19 ירמיהו ג:י"ט

וְאֵנֹכִי אֲמַרְתִּי אִיךָ אֲשִׁיתְךָ בְּכֻנִּים וְאֶתְּנֶנְךָ אֶרֶץ חֲמֹדָה נְחֹלֶת צְבִי צְבָאוֹת גּוֹיִם וְאָמַר אֲבִי תִקְרָאֵנִי לִי וּמֵאַחֲרַי לֹא תִשׁוּבָנִי:

But I said: 'How would I put thee among the sons, And give thee a pleasant land, The goodliest heritage of the nations! ' And I said: 'Thou shalt call Me, My father; And shalt not turn away from following Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 פסוק

76 שכל התורה היא ספורי מעשיות

אדמו"ר האמצעי כותב שם: "ובפרט בספר בראשית, המספר על הדורות עד אברהם, ועל מלחמות המלכים וסיפורי האבות, ואף על משרתי האבות..."

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א שמות ע' סח כי "ובפרט בסי' בראשית שמספר בתולדות הדורות עד אברהם ובעניני של מלחמות המלכים וסיפורי האבות ואף בעבדי אבות . . .".

20 פסוק

77 יסודתה בהררי קדש

"מזמור... יסודו בהרי קודש". המאמר מיישם זאת על התורה שבכתב, שיסודה בחכמה שלמעלה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבִנְיֵקֶרֶחַ מִזְמוֹר שִׁיר יִסּוּדֹתָי בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ולחכימא ברמיזא

לשון זוהר: "ולחכימא ברמיזא". כאן היא מתארת כיצד התורה שבכתב רק

רומזת לתורה שבעל פה.

Zohar I, 26b זח"א כו, ב

הערת קה"ת

זח"א כו, ב.

79 דאורייתא מחכמה נפקת

"התורה יוצאת מחכמה, מן המקום הנקרא 'קודש'", ואילו החכמה יוצאת מן המקום הנקרא "קודש הקודשים". המאמר מביא זאת כדי לציין את שורשה של התורה שכתב בחכמה שלמעלה.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א.

פסוקה 22

80 מה צבי אין עורו מחזיק בשרו

"כשם שעורו של צבי אינו יכול להכיל את בשרו, כך ארץ ישראל אינה יכולה להכיל את פירותיה". המאמר מחיל זאת על התורה שבעל פה, שמילותיה מתרבות ככל שמעמיקים בהבנתה.

Ketubot 112a:13-14 כתובות ק"ב א:י"ג-י"ד

אמר רב חסדא, מאי דקתיב: 'וְאַתָּן לָהּ אֶרֶץ חֲמֵדָה נְחֻלַּת צְבִי', לָמָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלָה לְצְבִי? לומר לָהּ: מָה צְבִי זֶה אֵין עוֹרוֹ מְחֻזָּק בְּשָׂרוֹ, אִף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָה מְחֻזָּקת פִּירוֹתֶיהָ. דָּבָר אַחֵר: מָה צְבִי זֶה קָל מְכַל הַחַיּוֹת, אִף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָלָה מְכַל הָאֲרָצוֹת לְבָשֵׁל אֶת פִּירוֹתֶיהָ. אִי מָה צְבִי זֶה קָל וְאֵין בְּשָׂרוֹ שָׁמֶן — אִף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָלָה לְבָשֵׁל וְאֵין פִּירוֹתֶיהָ שְׁמֵנִים, תְּלִמּוּד לומר: 'נִזְבַּת חֶלֶב וְדָבָשׁ', שְׁמֵנִים מְחֻלָּב וּמְתוּקִים מְדַבָּשׁ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 23

81 מתניתין מלכתא

בתורה אור מוסבר שם מאמר חז"ל: חז"ל דרשו את "שישים מלכות" שבשיר השירים על שישים מסכתות, והמשניות נמשלו למלכות על יסוד דברי חז"ל על חלקה של האם ביצירת הוולד.

הערת קה"ת

מסומן לעיל מט, ב.

פסוקה 24

82 ואשים דברי בפוך

"שמתי את דברי בפוך, ובצל ידי כיסיתיך". המאמר מדגיש את המילים "דבריי": בתורה שבעל פה, דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאִשָּׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִסִּיתִיךָ לְנִטְע שְׁמִים וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי-אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

83 וכמ"ש המגיד להב"י

דברי המגיד לבית יוסף, "אני המשנה המדברת בפוך", מובאים שם, בתחילת ויקרא, וכן במקומות נוספים.

הערת קה"ת

מגיד משרים ר"פ ויקרא. ועוד.

84 אשר נשאתי את ידי

"...הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם, ליצחק וליעקב." המאמר מפרש את נשיאת היד כהעלאה של מה שירד.

Exodus 6:8 שמות ו:ח

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי לְתֵת אֶתָּהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֶתָּהּ לְכֶם מוֹרֶשֶׁה אָנֹכִי

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to 'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ו, ח.

פסוקה 25

85 אשת חיל עטרת בעלה

"אשת חיל היא עטרת בעלה". המאמר מפרש זאת כהתרוממות הבחינה התחתונה, המכתיירה את הבחינה העליונה.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד

אֲשֶׁת-חַיִּל עֲטֶרֶת בַּעַלָּהּ וְכָרֶכֶב בַּעֲצָמוֹתָיו מְכִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 ונעוץ סופן בתחלתן

על עשר הספירות נאמר: "סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן, כעין שלהבת הקשורה בגחלת". המאמר משתמש בכך כדי לבאר שהבחינה הנמוכה ביותר, המעשה, קשורה בבחינה הגבוהה ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

87 ארץ חפץ

"כל הגוים יקראו לך מאושרת, כי תהיי ארץ חפץ". המאמר מפרש את המילה "חפץ" כרצון ה' השורה בארץ.

Malachi 3:12 מלאכי ג:י"ב

וְאִשְׁרוּ אֶתְכֶם כָּל-הַגּוֹיִם כִּי-תִהְיֶהוּ אֶתָּם אֶרֶץ חֲפֵץ אָמַר ה' צְבָאוֹת:

And all nations shall call you happy; For ye shall be a de-lightsome land, Saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 ונתתי צבי בארץ החיים

סיום נבואתו של יחזקאל נגד צור: "ואתן צבי בארץ חיים". המאמר מפרש את "צבי" כרצונו של ה', המתבטא בתורה שבעל פה.

Ezekiel 26:20 יחזקאל כ"ו:כ'

והורדתיך את ירדך בור אל-עם עולם והושבתיך בארץ תחתיות כחרכות מעולם את ירדך בור למען לא תשבי ונתתי צבי בארץ חיים: then will I bring thee down with them that descend into the pit, to the people of old time, and will make thee to dwell in the nether parts of the earth, like the places that are desolate of old, with them that go down to the pit, that thou be not inhabited; and I will set glory in the land of the living

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל כו, כ.

89 אשת חיל עטרת בעלה

כמו בפסוקה 25: הארץ, הבחינה התחוננה, היא הכתר של המדות שמהן היא מקבלת.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אשת חיל עטרת בעלה וכרכב בעצמותיו מבישה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 ונתתי אתה לך מורשה

הפסוק ממשיך: "ונתתי לך מורשה אני ה'". המאמר מפרש את האבות כחסד, גבורה ותפארת, ואת המורשה כתורה שבעל פה.

Exodus 6:8 שמות ו':ח'

והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את ידך לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לך מורשה אני ה'

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to 'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

המשך הכתוב אשר נשאתי את ידי, שמות ו, ח.

91 ואשים דברי בפיך

מטרת המורשה: שדברי ה' עצמו יהיו בפי האדם, כמו בפסוקה 24.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 לכל אשר יחפוץ הלב יטנו

"לב המלך הוא כפלגי מים ביד ה'; לכל מקום שהוא רוצה, הוא מטה אותו." המאמר מתאים את הדברים כך: לכל מקום שהלב רוצה, הוא מטה את האדם.

Proverbs 21:1 משלי כ"א:א'

פלגי-מים לב-מלך בנדהו על-כל-אשר יחפוץ יטנו:

The king's heart is in the hand of the L-RD, as the water-courses: He turneth it whithersoever He will

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם

הפסוק האחרון בפרשת ציצית: "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים; אני ה' אלקיכם". באמצעותו מוזכרת יציאת מצרים בקריאת שמע של שחרית ושל ערבית.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of 'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב": קולה של התורה שנכתב, כפי שמתואר בפסוקה 13-15.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

ויגש יעקב אלי-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידיים ידי עשו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are 'the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 ואשים דברי בפיך

"ואשים דברי בפיך": ההתאחדות עם דבר ה' המושגת באמצעות התורה שבעל פה, כפי שמתואר בפסוקה 24.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/4/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/4/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק